

Studentaktive undervisningsmetoder og veiledning i undervisning av deltidsstudenter på vernepleierutdanningen: prosjektrapport, prosjektperiode 2006-2008

**Erna Haug
Inger Hjelmeland**

**Høgskolen i Østfold
Rapport 2010:2**

Online-versjon (pdf)

Utgivelsessted: Halden

Det må ikke kopieres fra rapporten i strid med åndsverkloven og fotografiloven eller i strid med avtaler om kopiering inngått med KOPINOR, interesseorgan for rettighetshavere til åndsverk.

Høgskolen i Østfold har en godkjenningsordning for publikasjoner som skal gis ut i Høgskolens Rapport- og Arbeidsrapportserier.

Rapporten kan bestilles ved henvendelse til Høgskolen i Østfold.
(E-post: postmottak@hiof.no)

Høgskolen i Østfold. Rapport 2010:2
© Forfatterne/Høgskolen i Østfold
ISBN: 978-82-7825-300-7
ISSN: 1503-2612

Sammendrag

Dette er en prosjektrapport om videreutvikling av studentaktive metoder og veiledning i undervisning av deltidsstudenter, bachelor i vernepleie, ved Høgskolen i Østfold. Utviklingsarbeidet er organisert som et miniprojekt fordi vi som undervisningsansvarlige ønsket å organisere undervisning og veiledning utover de rammer som var beskrevet i studieplan. Prosjektet er gjennomført i to deltidskull: Kull 06-4 og Kull 07-4 i perioden 2006 – 2008 og knyttet til tema: Introduksjon til tradisjoner og metoder i miljøarbeid.

Undervisningsopplegget bygger på PBL som pedagogisk plattform. Prosjektet har hatt som hovedmål å videreutvikle to sentrale hovedelementer innenfor problembasert læring:

- Utvikling av studentaktive metoder
- Veiledning

Undervisningen ved deltidsstudiet er organisert med en undervisningsuke per måned. I perioden mellom undervisningsukene administrerer studentene sine egne studier, men det er i perioden mellom undervisningsukene obligatorisk å delta i arbeid i basisgrupper og basisgruppeveiledning. Undervisningstilbudet til deltidsstudentene har hatt preg av å være en minimering av studietilbudet gitt til heltidsstudentene, og har ikke i tilstrekkelig grad vært tilpasset deltidsstudenten. Studentenes fremmøtte og deltagelse i undervisning og veiledning har også tidvis vært lav. Vi har derfor gjennom dette prosjektet ønsket å prøve ut mer studentaktive, alternative metoder for undervisning og veiledning. Voksne studenter lærer på en annen måte enn unge studenter. Dette har vi forsøkt å tilrettelegge for i dette undervisningsopplegget.

Bruk av studentaktive metoder

Med studentaktive metoder menes her, bruk av kursbasert undervisning organisert i tråd med vernepleierens arbeidsmodell hvor utgangspunktet for all undervisning er et gjennomgående case av relevans for Blokka/emnet¹. Den pedagogiske plattformen er problembasert læring (PBL), og undervisningen har vært organisert etter problembaserte læringsprinsipper (Pettersen 2005).

Studentene har arbeidet i toergrupper, treergrupper, tverrgrupper og basisgrupper med caseoppgaven. Tilbakemeldingene studentene gir samsvarer med vår erfaring i bruk av smågrupper og tverrgrupper. De fleste studentene synes å ha blitt mer aktive både i arbeidet med caseoppgaven og i arbeidet i seminarene og under ferdighetstreningen. Studentene selv har også gitt uttrykk for at de liker at gruppesammensetningen endres. Dette har gitt dem nye utfordringer og roller som har vært en nyttig betingelse for læring og utvikling.

I prosjektperioden har deltagelse i undervisning og seminar vært frivillig. Innhold og form på undervisningen ble organisert med et siktemål om at motivasjon for deltagelse i seg selv skulle være tilstrekkelig til at studentene valgte å møte til undervisning. Etter en litt famlende start oppdaget studentene progresjonen i undervisningsplanen og som en av dem uttrykker det: *"Å shit, jeg må jo faktisk være der"*.

Andre metoder som er prøvd ut i prosjektet er bruk av forventningsnotat, veilederguide, referansegruppe og frivillig tilstedeværelse.

Dataene som understøtter rapportens konklusjoner er samlet gjennom underveisevalueringer, skriftlige eller muntlige tilbakemeldinger i forelesninger og seminar, bruk av referansegrupper og tradisjonell blokkevaluering. Til

---

¹ Vedlegg 1: Hva skjer med Lars Christian?

blokkevalueringen har det vært benyttet samme skjema som benyttes til å evaluere alle blokkene i studiet (Vedlegg 11).

Rapportens hovedkonklusjon er at etter en prosjektperiode på to år må prosjektet sies å være vellykket. Studentenes tilbakemeldinger har vært gode, og flere pedagogiske virkemidlene er videreført både i vernepleierutdanningen, barnevernpedagogutdanningen og sosionomutdanningen ved høghskolen i Østfold.

1	INNLEDNING	7
1.1	BAKGRUNN	8
1.2	DELTIDSSTUDIET OG DELTIDSSTUDENTEN	9
1.3	FORMÅL MED PROSJEKTET	10
1.4	RAPPORTENS INNHOLD	10
2	BLOKK 1.7/EMNE 103B: MÅL OG INNHOLD	11
2.1	MÅL OG INNHOLD BLOKK 1.7/EMNE 103B	11
	INNHOLD: BLOKK 1.7/TEMA 103B	11
2.2	RAMMER FOR ORGANISERING AV ARBEIDS- OG UNDERVISNINGSFORMER	12
2.2.1	<i>Organisering for 4-årig studenter:</i>	13
2.2.2	<i>Obligatorisk deltagelse i gruppevirksomhet</i>	13
2.3	EGENAKTIVITET HOS 4-ÅRIG STUDENTENE	14
3	PEDAGOGISK PLATTFORM	15
3.1	PROBLEMBASERT LÆRING SOM PEDAGOGISK PLATTFORM	15
3.2	ANDRAGOGIKK	16
3.3	DET SOSIOKULTURELLE PERSPEKTIV	18
4	STUDENTAKTIVE UNDERVISNINGSMETODER.....	21
4.1	KURSBASERT UNDERVISNING.....	21
4.2	BASISGRUPPER OG TVERRGRUPPER	22
4.3	ARBEIDSKRAV – GJENNOMGÅENDE CASE.....	23
4.3.1	<i>Notat 1</i>	24
4.3.2	<i>Notat 2</i>	24
4.3.3	<i>Notat 3</i>	25
4.3.4	<i>Notat 4</i>	25
4.4	FRIVILLIG TILSTEDEVÆRELSE	25
4.5	FERDIGHETSTRENING.....	26
4.6	FORVENTNINGSNOTAT	27
4.7	VEILEDERVERGUE	28
4.8	REFERANSEGRUPPER	29
5	DATAINNSAMLING	31
5.1	FOKUSGRUPPEINTERVJU	31
5.2	STANDARDISERT SPØRRESKJEMA.....	32
5.3	GENERALISERING.....	33
6	EVALUERING.....	35
6.1	REFERANSEGRUPPER	35
6.2	BLOKK/EMNEEVALUERING BLOKK 1.7/EMNE 103B.....	41
6.2.1	<i>Tabell: Evaluering av Blokk 1.7/Emne 103b</i>	41
6.3	EKSAMENSRESULTATER.....	43

6.3.1 Tabell: Resultater Eksamen 2:	43
7 OPPSUMMERING	45

Oversikt over vedlegg:

Vedlegg 1: Hva skjer med Lars Christian?

Vedlegg 2: Oversikt over organisering av studieforløpet vernepleie deltid

Vedlegg 3: Emnebeskrivelse Blokk 1.7: Introduksjon til tradisjoner og metoder i Miljøarbeid

Emnebeskrivelse Emne 103b): Introduksjon til tradisjoner og metoder i Miljøarbeid.

Vedlegg 4: Kursprogram

Vedlegg 5: Timeplan

Vedlegg 6: Down Syndrom

Vedlegg 7: Vernepleierens arbeidsmodell

Vedlegg 8: Ferdighetsskjema

Vedlegg 9: Forventningsnotat

Vedlegg 10: Veilederguide

Vedlegg 11: Evaluering av Blokk 1.7/emne 103b.

1 Innledning

Dette er en rapport om hvordan vi har videreutviklet studentaktive undervisningsmetoder og veiledning i undervisning av deltidsstudenter i vernepleierutdanningen ved Høgskolen i Østfold. Arbeidet har vært organisert som et ”mini” prosjekt i andre studieår og er gjennomført i 2 studentkull: Kull 06-4 og 07-4.

Undervisningsmetoder og veiledning i prosjektet er organisert etter problembaserte prinsipper, der hver undervisningsenhet er organisert i bolker kalt blokker eller emner (Pettersen 2005). I løpet av prosjektperioden ble det utviklet ny studieplan for vernepleierutdanningen (Studieplan Bachelor vernepleie 2007 – 2009(10)). I ny studieplan endret tidligere *blokker* navn til *emner*. Prosjektet er gjennomført i Blokk 1.7: *Introduksjon til tradisjoner og metoder i Miljøarbeid* (gammel studieplan) og i Emne 103b: *Introduksjon til tradisjoner og metoder i Miljøarbeid* (ny studieplan). ².

Utviklingsarbeidet ble organisert som et prosjekt fordi vi som undervisningsansvarlige ønsket å gå utover de rammer for undervisning og veiledning som var beskrevet i studieplanene for disse kullene.

Prosjektet har vært organisert med en prosjektleder: Koordinator for 4-årig vernepleierutdanning Erna Haug, to Blokk/Emneansvarlige(som også har vært basisgruppeveileder): Inger Hjelmeland, og en referansegruppe bestående av basisgruppeveilederne på 4-årig vernepleierutdanning: Kari Rølling, Jytte Undrum, Christian Ebeltoft og Gunnar Sahlte.

Den pedagogiske plattformen i vernepleierutdanningen ved Høgskolen i Østfold er Problembasert læring (PBL) (Studieplan Bachelor vernepleier 2006 – 2009(10) og 2007 – 2010(11)). Prosjektet har hatt som hovedmål å videreutvikle

---

² Vedlegg 2: Oversikt over organisering av hele studieforløpet i vernepleierutdanningen.

problembasert læring som pedagogisk plattform. I dette Prosjektet har vi lagt vekt på videreutvikling av to hovedelementer innenfor problembasert læring.

- Utvikling av studentaktive undervisningsmetoder
- Veiledning

Disse områdene er tett knyttet sammen gjennom at veilederens rolle er sentral i motivasjon og utvikling av mer studentaktive studenter. Undervisning brukes her i vid forstand og omfatter både forelesninger, seminar, veiledning og ferdighetstrening.

1.1 Bakgrunn

Hovedintensjon med deltidsstudiet i vernepleierutdanningen er å være et alternativt studietilbud til voksne studenter med relevant yrkeserfaring. Dette er også den største studentgruppa i deltidsutdanningen. Et kjennetegn ved deltidsstudiet er imidlertid at det har en sammensatt gruppe studenter. I tillegg til voksne studenter med lang yrkeserfaring fra helse- og omsorgsyrkene er det en gruppe voksne studenter med yrkeserfaring fra områder utenfor helse- og sosialsektoren og en gruppe unge studenter som dels er ”trøtte” av tradisjonell skolegang og ønsker å ta utdanning parallelt med at de er i arbeid. Dette har gitt utfordringer i tilretteleggingen av et godt studietilbud. Utfordringer bl.a knyttet til organisering av studiet, til spørsmålet om obligatorisk undervisning, til veiledning, oppgaveformer og eksamensformer.

Vernepleierutdanningen i Østfold gir tilbud om deltidsutdanning til studenter i varierende alder. Deltidsstudiet har derfor ikke vært spesielt tilrettelagt for ”den voksne” studenten. Erfaringer gjennom en åtte års periode med deltidsstudier viser at deltidsstudiet kan være mer utfordrende for de yngste studentene. De yngste studentene synes å ha vanskeligere for å administrere og strukturere egne

studier og enkelte studenter søker etter en periode overflytting til et 3-årig studieforløp.

1.2 Deltidsstudiet og deltidsstudenten

Undervisningen ved deltidsstudiet er organisert med gjennomsnittlig en undervisningsuke per måned. I perioden mellom undervisningsukene administrerer og organiserer studentene egne studier som individuelle studier eller studier i faste basisgrupper organisert av høghskolen. Undervisningsplanene (timeplaner) har til dels hatt preg av å være en minimering av undervisningsplanene til 3-årig vernepleier studenter. Dette har ikke gitt deltidsstudentene et tilstrekkelig tilpasset studietilbud, noe som har ført til at studentene tidvis har vist lav studieaktivitet – med lite forberedelse og lavt fremmøte til forelesninger. Tidvis har de også vist liten aktivitet i veiledning. Det har vært vanskelig både å motivere studentene til å forberede seg, og å nyttiggjøre seg veiledingen. Vi ønsket derfor å gjennomføre et prosjekt hvor undervisningsmetoder og veiledning var mer tilpasset voksne deltidsstudenter. Voksne studenter lærer på en annen måte enn unge studenter. Ved tilrettelegging av undervisning for voksne studenter bør en sette seg inn i det mangfold av læringsbarrierer, læringskulturer og læringsvaner som voksne studenter befinner seg i (Bjerkaker 2001). Stefan Larsson (2001), professor i voksenpedagogikk ved Linkjöpings universitet, har intervjuet lærere om hvordan voksne lærer. Det som fremkommer i denne undersøkelsen er at voksne studenter er mer motiverte, tar større ansvar og disiplinerer seg selv. Egne erfaringer påvirker hvordan de lærer og de krever at undervisningen skal være effektiv. Voksne er mindre spontane enn yngre studenter. De krever varsomhet og takt og ønsker å bli respektert (Larsson i Barkåker 2001)

1.3 Formål med prosjektet

I tråd med Kvalitetsreformen: St.meld. 27 (2000 – 2001), Strategisk plan (2006 – 2010) og Serviceerklæringen (2006) ved Høgskolen i Østfold, er det i dette prosjektet satt fokus på videreutvikling av studentaktive metoder i undervisning og veiledning.

Formålet med prosjekt ble ut fra dette:

- Tilrettelegge undervisningsplanene slik at de blir mer problembaserte
- Videreutvikle et mer aktivt læringsmiljø med mer aktive studenter
- Videreutvikle studentaktive metoder tilpasset voksne studenter
- Videreutvikle teknikker i veiledning
- Skape gode læringsbetingelser gjennom kursbasert undervisning³
- Øke studentenes aktivitet med egne studier
- Utvikle ”gode studievevaner” og økt interesse for egne studier

1.4 Rapportens innhold

I denne rapporten vil det først gis en kort presentasjon av studieplanenes beskrivelse av mål, innhold og rammer for organisering av undervisningen i blokk 1.7/emne 103b. Deretter beskrives undervisningsopplegget slik det er gjennomført i prosjektet. Det gis en konkret beskrivelse av undervisningsplan/timeplan og undervisningsmetoder, med hovedvekt på utprøving av studentaktive undervisningsmetoder og veiledning. Deretter presenteres studentenes evalueringer. Rapporten avsluttes med noen tanker og ideer om hvilke erfaringer det er viktig å bringe med seg videre i undervisningsplanleggingen i samme emne.

---

³ Som innebærer en blanding av forelesninger, basisgruppearbeid, tverrgruppearbeid og ulike seminarformer

2 Blokk 1.7/Emne 103B: Mål og innhold

Problembaserte studieplaner kjennetegnes ved at selve undervisningsplanleggingen foregår på blokk/emne nivå. I hver blokk/emne beskrives mål – innhold - undervisningsmetoder og veiledning (Pettersen 2007).

2.1 Mål og innhold Blokk 1.7/Emne 103B

Etter gjennomført blokk/emne skal studentene være i stand til å:

- Forklare og vise til forskjeller og likheter mellom ulike metodiske tilnærminger i miljøarbeid
- Forklare og beskrive innholdet i begrepene ADL; PADL og IADL
- Forstå betydningen av en aktiv fritid hjemme og borte/ute
- Forstå konsekvenser av enkelte funksjonshemminger og utviklingsforstyrrelser
- Gjenkjenne ulike tilnærminger beskrevet i pensum og case
- Anvende psykologisk og fagrelatert teori i analysearbeid
- Anvende vernepleiefaglig arbeidsmodell i tilrettelegging av et konkret tiltak under innsatsområde ADL
- Legge til rette fritidsaktiviteter og trivselsfremmende tiltak for mennesker med ulike behov for bistand
- Kjenne til teorier om hva et godt liv er
- Å vurdere om egen yrkesutøvelse hjelper den enkelte bruker til å leve et liv bestemt av egne beslutninger (eller i det minste) egen atferd
- utføre førstehjelp

Innhold: Blokk 1.7/Tema 103b

- Kartlegging og dokumentasjon
- Mål og målvalsarbeid
- Tiltaks- og evalueringsarbeid
- Miljøtilrettelegging og hjelpemidler
- Aktiviteter for personer med lett og moderat utviklingshemming
- Praktisk bistand for hjelp til: Personlig hygiene, tann- og munnstell, negle og fot stell, servering av mat
- Refleksjon og bevisstgjøring av egen handling i miljøarbeid
- Taushetsregler
- Forberedelse til praksis
- Førstehjelp
- Ferdighetstrening:

- Ernæring, herunder: Tilrettelegge og gjennomføre måltider, bruk av hjelpemidler

2.2 Rammer for organisering av arbeids- og undervisningsformer

I studieplanene for vernepleierutdanningen 2006 – 2010 og 2007 – 2011 er det beskrevet rammer for organisering av undervisning og veiledning i blokk 1.7/emne 103 b. Blokk/Emnet er på 10 studiepoeng. Med utgangspunkt i nasjonal rammeplan for vernepleierutdanningen (2005) er vernepleierutdanningen organisert i tverrfaglige temablokker. I valg av undervisning og læringsformer skal det særlig legges vekt på følgende mål:

- Utdanningen skal legge grunnlaget for livslang læring
- Studentenes egenaktivitet og samhandling skal stimuleres
- Studieløpet skal legge til rette for aktiv deltaking fra hver student.
- Arbeidsformene skal bidra til å styrke studentenes motivasjon for fagene og det yrket de har valgt
- Undervisningsformene skal bidra til at studentene forstår betydningen av – og kjenner seg forpliktet til – stadig å stille nye spørsmål.
- Undervisningsformene skal bidra til at studentene kan fornye og utvikle holdninger, ferdigheter og kunnskaper etter endt treårig høgskoleutdanning.
- Arbeidsformene må utfordre studentenes verdier, holdninger, følelser, intellekt, kreativitet og evne til samspill.
- Studentenes arbeidsoppgaver skal være knyttet til utfordringer som har betydning for videre læring og arbeid
- Arbeidsoppgavene skal støtte studentenes egne initiativ.
- Studentene skal erverve kunnskaper og teknikker for innhenting, kritisk utvelgelse, bearbeiding, strukturering og formidling av informasjon, både i studiet og med tanke på fremtidig yrkesutøvelse (Rammeplan 2005).

Som hovedelementer i studiemodellen legger utdanningen til rette følgende lærings- og undervisningssituasjoner – **3 årig utdanning:**

Undervisning i samlet kull – i hovedsak som en formidlende undervisningsform; f. eks. forelesninger	6 – 8 timer pr. uke i gjennomsnitt
---	------------------------------------

Undervisning i seminargrupper – som diskusjons- og dialogpreget undervisning, som setter større krav til forberedelser og bidrag fra studentene. Seminarundervisningen er obligatorisk og er knyttet til studentens arbeid både i grupper og individuelt	3 – 4 timer pr. uke i gjennomsnitt
Arbeid i basisgruppe med veileder	1 – 1.5 timer pr. uke i gjennomsnitt Arbeid i grupper utover dette uten veileder avtales i gruppene og i samarbeid med veileder.
Ferdighetstrening og aktivitetsfag (i seminargruppe)	Vil variere
Praksisstudier	30 timer pr uke
Forventet studiearbeid pr uke	Minimum 40 timer (3-årig)

Studieplan Vernepleierutdanningen(2006-2010), (2007 – 2011)

2.2.1 Organisering for 4-årig studenter:

4-årig vernepleierutdanning har hele undervisningsuker gjennomsnittlig hver 4. uke med forelesninger, obligatoriske seminargrupper, veiledning og arbeid i basisgrupper. Veiledning er beregnet til 1 time pr. undervisningsuke og 1. time i perioden mellom to undervisningsuker.

I praksisperioder er studentene til stede på praksis minimum 30 timer pr. uke (studieplan for vernepleierutdanningen 2006 – 2010 og 2007 – 2011).

2.2.2 Obligatorisk deltagelse i gruppevirksomhet

Det stilles krav om at studentene deltar i arbeidet i basisgruppene, som er en sentral del av studiemodellen (Studieplan Bachelor vernepleier 2006 – 2009(10) og 2007 – 2010(11)). Retningslinjer for fravær fra obligatorisk undervisning og retningslinjer for ferdighetstrening finnes i ”*Utfyllende bestemmelser for*

bachelorutdanningene i barnevern, sosialt arbeid og vernepleie”. Se også de enkelte emnebeskrivelsene i studieplanene⁴.

2.3 Egenaktivitet hos 4-årig studentene

Fordi studentene i deltidsstudiet har få undervisningstimer kreves det stor grad av egenstudier fra den enkelte student. Utover den fastsatte timeplanen må studentene derfor avsette tid til egenstudier. I perioden mellom to undervisningsuker stilles det krav om obligatorisk deltakelse i basisgrupper. Studentene oppfordres til å delta i lesegrupper/studiegrupper i de ukene det ikke er organisert undervisning.

Gjennom veiledning (individuell og i gruppe) og individuelle studiesamtaler skal utdanningen støtte studenten i dette arbeidet (Studieplan

Vernepleierutdanningen (Studieplan Bachelor vernepleier 2006 – 2009(10) og 2007 – 2010(11)).

---

⁴ Vedlegg 3: Emnebeskrivelse Blokk 1.7: Introduksjon til tradisjoner og metoder i Miljøarbeid
Emnebeskrivelse Emne 103b): Introduksjon til tradisjoner og metoder i Miljøarbeid.

3 Pedagogisk plattform

Ved siden av problembasert læring som pedagogisk plattform har vi funnet støtte i Andragogikken hos Knowles 1985 og i det sosiokulturelle perspektiv på læring.

3.1 Problembasert læring som pedagogisk plattform

Problembasert læring som læringsplattform er i samsvar med prinsippene til Knowles (1985), som prøver å gi et svar på hvordan undervisning kan tilrettelegges etter andragogiske prinsipper.

Problembasert læring handler om å se problemet først. Problembasert læring er en pedagogisk plattform hvor studentene tilegner seg fagkunnskap gjennom arbeid med en case eller en situasjon, og hvor det ikke finnes en gitt riktig løsning (Pettersen 2005).

Seks hovedprinsipper sammenfatter filosofien:

1. Undervisning og studiearbeidet tar utgangspunkt i praksisnære situasjonsbeskrivelser/case. Arbeidet med casen bør foregå i basisgrupper.
2. Studentene får tett oppfølging fra en fast veileder, individuelt og i gruppe.
3. Studentene skal arbeide med problemløsning på måter som tilsvarer arbeidsmetoder de ville benyttet i den praktiske arbeidssituasjonen: pbl 7-trinns modellen.
4. Studentene har selv styring med egen læring og studieaktivitet. I basisgrupper utarbeider studentene egne læringsmål i forhold til temaer som behandles i casen. Veiledning fra fast veileder.
5. Undervisningen organiseres i tverrfaglige undervisningsblokker.
6. Studiet skal ta utgangspunkt i direkte kontakt med tjenestemottakere eller autentiske arbeidsoppgaver og utfordringer/praksisstudier (Pettersen 2005)

Praksisnære læringssituasjoner krever at blokkene/emnene er organisert tverr- og eller flerfaglige. Gjennom emne- og målbeskrivelser defineres studentenes læringsutbytte ved hjelp av kunnskapsmål og ferdighetsmål (jfr. s 11).

Mål og innhold er knyttet opp mot yrkesidentitet og praktisk yrkesutøvelse. På denne måten skal studentene utvikle kunnskaper, ferdigheter og handlingskompetanse. Emnebeskrivelser og beskrivelser av nøkkelbegreper danner grunnlaget for utvikling av oppgaver og undervisningsplanlegging og synliggjøre for studenter og lærere sammenhengen mellom mål, innhold, timeplaner og pensum. (Haug og Paulsen 2007).

I *problembaserte studieplaner* er det tilrettelagt for høy studentaktivitet, gjennom blant annet arbeid i grupper og seminar.

3.2 Andragogikk

For på best mulig måte å tilrettelegge undervisningen for voksne studenter har vi støttet oss til Malcom Knowles (1985) begrep andragogikk. Han hevder at voksne lærer på en annen måte enn barn. For å beskrive dette bruker han begrepet andragogikk som en fellesbetegnelse på ulike teorier om læring og undervisning som beskriver læringsprosessen hos voksne. Andragogikk er et sammensatt av begrepet andros som betyr mann og pedos som betyr barn. Andragogikk ble første gang benyttet som betegnelse på den naturlige læreprosessen hos voksne i 1933 av tyskeren Alexander Kapp. Kunnskap var på denne tiden forbeholdt menn derav begrepet andros. Knowles læringssyn reflekterer et syn på kunnskap som mener at kunnskapen er uferdig så lenge den ikke er lært (Knowles 1985). I dette legger han at læring er et resultat av en prosess der kunnskapen konstrueres og skapes i det enkelte individ gjennom en læringsprosess (ibid). Dette innebærer et syn på den lærende som selvstyrt og oppdagende. Tradisjonell undervisning hvor læreren formidler lærestoffet til studentene blir derfor meningsløs. Lærerens rolle blir i henhold til dette kunnskapssynet å legge til rette for læring av kunnskaper. Tilrettelegger for

studentaktivitet eller forelesninger som understøtter studentenes læringsprosess heller enn forelesning som formidlig fra lærer til student. Dette perspektivet innebærer at studenten er hovedaktør i læreprosessen til fordel for lærerens hovedrolle som formidler (ibid). Dette kunnskapssynet er i overensstemmelse med læringssynet som ligger til grunn for PBL (Pettersen 2005).

I utforming og organiseringen av mer studentaktive metoder i forelesning og veiledning i Blokk 1.7/emne 103b har vi særlig støttet oss til følgende momenter fra Knowles teori om andragogikk:

Voksne studenter må vite hvorfor de skal lære

Knowles mener at en forutsetning for at voksne studenter skal lære er at de må se meningen med det de skal lære og de må vite hvorfor de skal lære. Forstår de ikke hvorfor vil de heller ikke bruke tid og ressurser på å lære seg stoffet.

Erfaring som læringsressurs

Voksnes læringsressurs ligger i at de kan mye fra før. Ny kunnskap kan knyttes opp mot gammel kunnskap. Tas det ikke hensyn til studenters tidligere erfaringer og opplevelser vil det virke demotiverende og hemme læring sier Knowles.

Eller hvis ny kunnskap kolliderer med gammel kunnskap – må gammel kunnskap avlæres eller legges bort før ny kunnskap kan ta plass.

Ny kunnskap som bekrefter det de visste fra før er også lettere å lære.

Villighet til å lære

Studenter har størst vilje til å lære om forhold som er av betydning for egen arbeidssituasjon og virkelige liv.

Læringsorientering

Voksnes problemorientering bygger på tidligere kunnskaper og erfaringer. Dette gjør dem mer fortrolige med at et spørsmål sjelden har bare ett svar, men flere løsninger. Refleksjon, diskusjon og dialog er derfor sentrale læringsprosesser for studentene.

Motivasjon

Den viktigste motivasjonen for voksne studenter knytter seg til en indre motivasjon til selvutvikling, interesse, fag, karriere og lønn.

Når innlært teori får den voksne til å reflektere over og å endre praksis, kalles det som skjer transformasjon – eller overføring. Transfer er den ultimate læring. Den gir motivasjon og den kan måles i endret atferd (Knowles 1985)

3.3 *Det sosiokulturelle perspektiv*

Ved siden av problembasert læring og andragogikk som læringsplattform og perspektiv er det i utvikling av dette prosjektet også benyttet elementer fra det sosiokulturelle perspektivet i forståelsen av læring. Det sosiokulturelle perspektivet på læring legger vekt på at læring knytter seg til situasjoner, til en gitt kontekst og skjer i samhandling med omgivelsene og i samhandling med andre (Dysthe 2001). Gjennom samhandling benytter aktørene ulike verktøy, redskaper og artefakter som spesifikt er knyttet til og bærere av kulturelle verdier, normer og samfunnsstrukturer (Pettersen 2005). Læring skjer som resultat av et samspill mellom tre forhold (Søljø 2001):

1. Bruk av intellektuelle redskaper som kommer til syne gjennom bruk av tegn og symbolbaserte redskaper. Eksempler på dette kan være vitenskapsbaserte teorier, begreper og modeller, og språklige formuleringer. Gjennom blokk 1.7/emne 103 b introduseres

studentene for nye teoretiske perspektiver på miljøarbeid. De tilegner seg nye teorier, begreper og metoder knyttet til miljøarbeid.

2. Bruk av fysiske eller teknologiske redskaper. Fysiske og teknologiske redskaper kan betraktes som intellektuelle redskaper i praksis og er to sider av samme sak. Dette innebærer et læringssyn der vi overfører de intellektuelle begrepene til praktisk forståelse, handlinger og ferdigheter. Gjennom blokk 1.7/emne 103b kan studentene anvende metodene i praktisk miljøarbeid. Uten en slik teoretisk og kulturell forståelse kan praksis bli tilfeldig.
3. Utvikling av praksis gjennom samarbeids- og kommunikasjonsmønstre innen ulike kulturer. Slike kulturer kan være ulike fagmiljøer eller undervisningsseminar der kunnskap og nye ferdigheter tilegnes gjennom at studentene erverver ny kunnskap gjennom utøvelse/faglige diskusjoner, samarbeid og dialog med medstudenter, lærere og praksisfelt (Pettersen 2005).

Dette læringssynet har særlig vært viktig i utviklingen av seminarundervisningen i blokk 1.7/emne 103b.

4 Studentaktive undervisningsmetoder

I dette prosjektet har vi over en periode på to år gjort erfaringer med bruk av følgende studentaktive problembaserte metoder

- Kursbasert undervisning med undervisningsstruktur i tråd med vernepleierens arbeidsmodell
- Basisgrupper og tverrgrupper
- Arbeidskrav – gjennomgående case i all undervisning
- Frivillig tilstedeværelse
- Ferdighetstrening
- Forventningsnotat
- Veiledning
- Referansegrupper

Enkelte av disse metodene har sin forankring i Høgskolens pedagogiske plattform, Problembasert læring (Pettersen 2005). Andre vil derimot ikke like lett la seg identifisere fra konkrete kilder, men gjenspeiler en kombinasjon av ulike teoretiske innfallsvinkler og lærernes egen praktiske erfaring gjennom årelang undervisning i deltidskull vernepleie.

4.1 Kursbasert undervisning

Undervisningen i blokk 1.7/emne 103b ble organisert etter en modell om kursbasert undervisning. I kursbasert undervisningen organiseres undervisningen som kurs med kursdager (Pettersen 2007). I dette prosjektet er hver kursdag organisert etter følgende struktur:

1. Introduksjon til dagens tema med teoretiske perspektiver
2. Arbeid i tverrgrupper – med en konkret oppgave med relevans for arbeidskrav (innleveringsoppgave).

3. Gruppene oppsummerer, og kommer med forslag til løsning på gitt oppgave⁵.

Timeplanen ble organisert i 5 delemner, eller kurs. Innenfor hvert kurs ble det ved oppstart gjort rede for mål for kurset og innhold i timeplan⁶. Hensikten med å velge kursmodellen i organiseringen av undervisningen var å prøve ut ulike undervisningsmetoder gjennom en systematisk faglig prosess i tråd med vernepleierens arbeidsmodell. Kursmodellen forutsetter aktiv deltagelse fra studentene i undervisningen. Studentene ble derfor gjort spesielt oppmerksomme på at utbytte av undervisningen var avhengig av at de hadde satt seg inn i pensumlitteraturen før forelesning/arbeidsseminar. Uten god forberedelse ville de vanskelig kunne følge undervisning og bidra i tverrgruppene med konkrete løsningsforslag. Vår erfaring med deltidsstudenter er at de i stor grad har behov for å vite hvorfor noe skal læres. Dette understrekes også av Bjerkenes & Bjørk (2002), som fremholder den voksne studentenes målrettethet i studiet som vesentlig større enn hos yngre studenter (Bjerknes & Bjørk 2002:144).

4.2 Basisgrupper og tverrgrupper

Studentene ved vernepleierutdanningen blir fra første studiedag inndelt i basisgrupper. Ved oppstart av prosjektet hadde basisgruppene eksistert i halvannet år. En gruppeeffekt over tid kan være at gruppemedlemmer gjennom erfarte gruppeprosesser stivner i roller og arbeidsmønstre (Svedberg 2000). Det ble derfor i tillegg til basisgruppene etablert tverrgrupper i prosjektet.

Tverrgruppene i dette prosjektet er grupper etablert på tvers av basisgruppene. Gjennom å gi et nummer til hvert gruppemedlem etablerte vi nye grupper gjennom å sette sammen alle enerne, toerne treerne osv. Formålet med å organisere studentene i tverrgrupper har vært å gi studentene nye roller og nye

---

⁵ Vedlegg 4: Kursprogram

⁶ Vedlegg 5: Timeplan

utfordringer. Vi ønsket at studentene i tverrgruppene ville nullstilles i forhold til forventninger fra faste basisgruppemedlemmer, og derigjennom få mulighet til å ta andre roller og teste egen kunnskap mot medstudenter. Gjennom deltagelsen i tverrgruppene ville studentene også tilegne seg kompetanse de kunne ta med tilbake til egen basisgruppe. Basisgruppenes samlede kunnskap ville derved styrkes gjennom nye faglige innspill fra ulike tverrgrupper. Gjennom dette forventet vi at inspirasjon og nye faglige argumenter kunne oppstå.

Erfaringsmessig viser det seg at deltidsstudenter bruker lenger tid før de får en tilhørighet til eget kull. Vi antok derfor at etablering av tverrgrupper også kunne bidra til å gjøre studentene bedre kjent med andre studenter i eget kull, og derigjennom få en bedre tilknytning til eget kull, som igjen kan gi god effekt på studentenes initiativ og motivasjon til å delta i blant annet faglige diskusjoner. De individuelle forskjellene i en gruppe voksne studenter vil også være relativt store, og ved å bryte opp basisgruppa i tverrgrupper vil forskjellene ikke bli statiske (Bjerkenes & Bjørk 2002).

4.3 Arbeidskrav – gjennomgående case

Til hver blokk/hvert emne i vernepleierutdanningen skal studentene løse et arbeidskrav. Et arbeidskrav kan blant annet være emneprøver, notater, obligatorisk deltagelse, veiledningslogger, gruppeoppgaver eller individuelle oppgaver (Studieplan Bachelor Vernepleie 2007 – 2008). Arbeidskravet til Blokk 1.7/emne 103b er innlevering av fire individuelle notater.

Ved oppstart av blokk 1.7/emne 103b fikk studentene tildelt et Case om Lars Kristian Kristiansen. Dette Caset dannet grunnlaget for all undervisning og studentaktivitet gjennom hele blokka/emnet. Gjennom en introduksjonsforelesning ble studentene presentert for Lars Kristian Kristiansen, 16 år, med diagnosen Down syndrom. Forelesningen satte videre fokus på

utviklingshemming og mulige konsekvenser for utviklingshemmedes livssituasjon. Gjennom studier av artikler og pensumlitteratur skulle studentene arbeide systematisk med å skaffe seg kunnskap om Down syndrom og de konsekvenser dette fikk for hverdagslivet. Det ble utarbeidet et skjema som skulle bidra til å hjelpe med systematikk og organisering. Metoden er overførbar til andre litteraturgjennomganger⁷

Arbeidskravets fire notater skulle løses gjennom at studentene fulgte strukturen i systematisk miljøarbeid. De anvender vernepleierens arbeidsmodell som hjelpebetingelse.⁸ Oppdragene som gis til hvert notat er:

4.3.1 Notat 1

Gi en systematisk faglig fremstilling av situasjonsbeskrivelsens innsatsområder ved bruk av relevant teori. Det betyr at studentene skal: Analysere situasjonsbeskrivelsen i forhold til ulike problemsområder (Linde & Nordlund 2006). Beskrivelsene skal begrunnes med relevant teori. Dere skal rett og slett identifisere casens problemområder og begrunne disse med teori fra pensum.

4.3.2 Notat 2

Presentere ett innsatsområde for tilrettelegging av ADL-tiltak og kartlegge problemområdet. Valget begrunnes og metodens mulige svakheter beskrives. Det betyr at studentene skal: Presentere ett problemområde og kartlegg dette ved hjelp av relevante kartleggingsmetoder. Valget begrunnes og metodens mulige svakheter beskrives (Linde & Nordlund 2006, Tuntland 2006).

---

⁷ Vedlegg 6: Down Syndrom

⁸ Vedlegg 7: Vernepleierens arbeidsmodell

Dere har nå valgt ett problemområde å se nærmere på, kartlegge grundigere, og dere skal beskrive og vise de metodene dere bruker til dette, samt hva dere fant ut.

4.3.3 Notat 3

Analysere kartleggingsdata ved hjelp av relevant teori, empiri og /eller egenforståelse. Analysen skal resultere i minst ett konkret formulert mål. Det betyr at studentene skal: Analysere kartleggingsdata ved hjelp av relevant teori, empiri og/eller egenforståelse.

Dere vil da finne svaret på hvordan kan vi forstå de konkrete kartleggingsdataene. Analysen skal resultere i minst ett hovedmål og ett tilhørende delmål. Delmålet beskrives ved hjelp av atferdsverb, kriterier og betingelser slik at det fremkommer helt klart hva som skal oppnås (Løkke & Løkke 2004).

4.3.4 Notat 4

Beskrive et konkret tiltak med plan for evaluering ut i fra målet i forrige notat (Linde & Nordlund 2006, Tuntland 2006). Valgt metode skal konkretiseres teoretisk. Det betyr at studentene skal: Lage et tiltak og beskrive dette slik at målet nås. Valgt metode skal begrunnes i teori og dere skal lage en evalueringsplan.

4.4 Frivillig tilstedeværelse

Studieplanen legger opp til en gradering av krav om tilstedeværelse i ulike undervisningsaktiviteter. Som utgangspunkt har forelesninger frivillig tilstedeværelse, deltagelse i basisgruppeveiledning, seminar og ferdighetstrening er obligatorisk. I basisgruppeveiledning og seminar godkjennes inntil 20 %

fravær. Ved ferdighetstrening godkjennes inntil 10 % fravær (Studieplan Bachelor Vernepleie 2007 – 2008).

Gjennom årenes løp har det i lærerkollegiet pågått mange samtaler og diskusjoner om kravene til obligatorisk tilstedeværelse i undervisning og konsekvensene av dette. Ved for høyt fravær har studentene fått et eget arbeidskrav knyttet til temaet i seminaret/ferdighetstreningen de ikke har deltatt i. Når vi i dette prosjektet ville prøve ut frivillig tilstedværelse, var det utfra et ønske om å ta på alvor at studentene er voksne mennesker som kan ta ansvar for egen læring. Motivasjon for læring hos voksne studenter vil mer ha form av et indre press enn av ytre press (Bjerkenes & Bjørk 2002). ”*Sensor sitter mer i egen mage*”. Vi organiserte samtidig undervisningen i tråd med dette. Hvilket betydde at alle undervisningstemaene og aktivitetene ble sett i sammenheng med hverandre, og bygget på hverandre. Målet med organiseringen av undervisningen var å tydeliggjøre at studentene ville oppleve å gå glipp av noe, dersom de ikke var tilstede. Vi registrerte tilstedeværelse 2 ganger pr. kursdag, morgen og ettermiddag. Studentene ble gjort oppmerksom på at denne registreringen ikke hadde noen betydning for tilstedeværelse utover dokumentasjon for prosjektet.

4.5 Ferdighetstrening

I studieplanen inngår ferdighetstrening i studiemodellen som en av flere lærings og undervisningssituasjoner (Studieplan 2009 – 2012). Under kurs/delemne 4, Praktisk bistand og opplæring, tilrettela vi med denne undervisningsformen i temaene: Personlig hygiene, munn og tannstell, ernæring og servering av mat og negle og fot stell. Kjennetegnende ved denne undervisningsformen er at studentene må fremvise praktisk handlingskompetanse og begrunne sine handlinger faglig ved hjelp av relevant litteratur og kilder. Undervisningen

foregikk i øvingsavdelingen som er tilrettelagt og utstyrt for denne type undervisning.

Studentene ble delt inn i fire grupper som innledningsvis fikk en teoretisk gjennomgang eller demonstrasjon av faglærer. Deretter ble de fordelt i treergrupper for egentrening med veileder. I den innledende undervisningsdelen ble det lagt opp til en dialogpreget undervisningsform (Pettersen 2005). I deltidskullene ser vi ofte at det er både hjelpepleiere, omsorgsarbeidere, helsearbeidere eller andre med tilsvarende utdanningsbakgrunn. Denne kompetansen, og den praktiske arbeidserfaringen disse studentene har, er av betydning for undervisningen. Deltidsstudentene har ofte en relativt lang praksiserfaring. På den ene siden er det en fordel da studentene har knagger å henge ny kunnskap og teoretiske begrunnelser på. På den andre siden kan mye erfaring ha negativ innvirkning på læring i form av at rigide tenkemåter og etablerte fordommer kan stenge av for muligheten til å tenke i nye perspektiver (Knowles 1990 i Bjerkenes & Bjørk 2002). Enkelte vi derfor i forhold til prosedyrene vi trener på kunne hevde at *”slik har vi alltid gjort det”*, eller *”denne måten gjør alle det på der jeg jobber”* og vår pedagogiske utfordring er således å tydeliggjøre den struktur og krav til faglige begrunnelser som vi mener studentene på dette tidspunktet bør ha kunnskap om. Ferdighetstreningen avsluttes med at 60% av studentene trekkes opp til test hvor kunnskap må fremvises i tråd med gitte kriterier for ferdigheten⁹.

4.6 Forventningsnotat

Et forventningsnotat er et notat der studentene selv kan bestille ekstra undervisning i fagområder de opplever seg usikre på. Undervisningen som blir gitt baserer seg derfor kun på studentenes innspill. Kravet til et

---

⁹ Vedlegg 8: Ferdighetsskjema

forventningsnotat har i dette prosjektet vært at notatet skulle innleveres i Black Board 14 dager før timeplanfestet undervisningen. Notatet skulle utarbeides i et samarbeid i basisgruppen. Det ble stilt krav til konkretisering av bestillingen. Et notat med bestilling om: Vernepleierens arbeidsmodell, ble derfor avvist med tilbakemelding til studentene om ytterligere konkretisering for tema i en forelesning.

Det ble utarbeidet et eget skjema for å hjelpe studentene med å tydeliggjøre kompetansebeskrivelser og behov for ekstra undervisning¹⁰.

Forventningsnotatet kan sees på som en form for veiledningsgrunnlag slik Pettersen og Løkke (2004) beskriver det knyttet til veiledning i basisgrupper. Formålet er å tydeliggjøre overfor seg selv, og den man søker veiledning/undervisning fra hva som er læringsbehovet. Gjennom forventningsnotatet/veiledningsgrunnlaget kan lærer/veileder forberede seg, og innstille seg på temaer og spørsmål som gruppa søker hjelp til (Lauvås & Handal 2000, Pettersen & Løkke 2004).

4.7 Veilederguide

”Veilederkorpset” på deltidsutdanningen består av fem lærere og koordinator. For å ha en mest mulig forutsigbar læringssituasjon, men også for å dele egen kunnskap med hverandre i kollegiet, ble det utarbeidet en veilederguide¹¹.

Veilederguiden var i veiledermøtene gjenstand for meningsutvekslinger og faglige refleksjoner over erfaringer vi gjorde oss. Kollegaveiledning er et savnet innsatsområde på vernepleierutdanningen. Kollegaveiledning kan forstås som en systematisk prosess hvor den erfarne kollega bidrar til å hjelpe den noe mindre erfarne kollega med utvikling av handlingskompetanse i et gitt fagområde (FO 1998) i Herberg & Jøhannesdøttir 2007). Vår bruk av veilederguide og refleksjoner på veiledermøter kan sees på som førveiledning (Lauvås & Handal

---

¹⁰ Vedlegg 9: Forventningsnotat

¹¹ Vedlegg 10: Veilederguide

2000). Tilstedeværelse i undervisning eller systematisk etterveiledning ble i denne prosjektperioden ikke gjennomført.

4.8 Referansegrupper

En referansegruppe er i dette prosjektet en gruppe som skal være et bindeledd mellom et studentkull og undervisningsansvarlige lærere (Pettersen 2005).

Utvelgelse av medlemmer til referansegrupper kan foregå på flere måter.

Pettersen (2005) gir eksempler som; klistrelapper under stolene, tilfeldig utvelgelse ved frivillig påmelding m.fl. Vi utpekte den første studenten på navnelista i hver basisgruppe. Slik fikk vi tilfeldig valgte personer med bredde fra samtlige basisgrupper. Om vi hadde valgt for eksempel, klistrelapper kunne vi ha risikert å få referansegruppe uten representanter fra alle basisgruppene, noe vi i denne sammenheng så på som et vesentlig poeng. Referansegruppas mandat var å melde tilbake hovedinntrykk av hvordan studentene er fornøyd med undervisningen i blokk 1.7/emne 103b.

Intervjuene i referansegruppene fokuserte på seks hovedområder:

- A) Det faglige innholdet i blokka/emnet
- B) Organisering av blokka/emnet
- C) Harmonerer målene med den kunnskap som tilegnes?
- D) Gjenspeiler innholdet i studieplanen innholdet i blokka/emnet?
- E) Er pensum fornuftig?
- F) Eventuelt andre forhold studentene vil si noe om (Pettersen 2005).

Referansegruppene har møtt regelmessig, ca. hver 14. dag. Møtene har vært uformelle, og relativt korte, max 45 minutter. En lærer har vært møteleder og en har vært referent. Referat fra møtene er lagt ut i Black Board (BB – elektronisk

læringsplattform), der innholdet kunne kommenteres videre av alle studentene i kullene.

Referansegruppene har hatt tre møter, hvorav to ganger i undervisningsukene¹² og en gang etter oppstart i nytt emne. Ny Blokk/nytt emne etter Blokk 1.7/emne 103b er praksis. Formålet med å evaluere blokk 1.7/emne 103b en gang i løpet av praksisperioden var å se hvorvidt studentene fant teoriundervisningen fra blokk 1.7/emnet 103 b anvendbar i sin første praksisperiode. Utfordringer knyttet til dette fenomenet er av Pettersen (2005) beskrevet som *overføringsmetaforen* (Op.cit. 2005:61).

---

¹² Deltidsstudentene er inne på høgsolen i ukene 35 og 39. Utover dette er studiet selvorganisert.

5 Datainnsamling

I tråd med utprøving og videreutvikling av mer studentaktive undervisningsmetoder er det i dette prosjektet benyttet både kvalitative og kvantitative datainnsamlingsmetoder. Referansegruppene har i tillegg til å være et bindeledd mellom studentene og blokk/emneansvarlig også hatt som mandat å evaluere undervisningen underveis og ved avslutningen av blokka/emnet. Et standardisert spørreskjema som benyttes som sluttevaluering av alle blokker/emner i vernepleierutdanningen er også benyttet som sluttevaluering i blokk 1.7/emne 103b.

5.1 Fokusgruppeintervju

Datainnsamling som er foretatt gjennom referansegruppene bærer i seg elementer av å være et fokusgruppeintervju. I store grupper hvor det er vanskelig å gjennomføre individuelle samtaler et fokusgruppeintervju med et utvalg av gruppens medlemmer egnet som datainnsamlingsgrunnlag. I blokk 1.7/emne 103b er referansegruppene satt sammen av en student fra hver av basisgruppene i kullene, til sammen fem studenter i hver gruppe. I referansegruppene er data produsert gjennom diskusjoner omkring temaer gitt av prosjekt og emneansvarlig. Studentgruppas diskusjoner og samtaler omkring temaene er det sentrale ved kunnskapsproduksjonen i en slik gruppe (Halkier 2005). Den raske produksjonen av kunnskap og diskusjoner der ulike perspektiver er presentert synes å være godt egnet som metode i utviklingsorientert studentevaluering (Pettersen 2005). Studentenes ulike perspektiver har medvirket til å styrke datainnsamlingens økologiske validitet (Halkier 2002).

Gjennom diskusjonene har både studenter og lærere måtte argumentere og begrunne sin valg. Gjennom diskusjonene i et fokusgruppeintervju utvikles

dybdekunnskap og gjennom det direkte møtet med studentene har vi gått til ”saken selv” (Nåden og Braute 1992).

Referansegruppene har derfor også vært et viktig ledd i kvalitetssikring av undervisningen.

I referansegruppene har studentene gitt konkrete tilbakemeldinger om mål – innhold og organisering av blokk/emnet. Dette har dannet grunnlag for justeringer og endringer underveis i det enkelte undervisningsopplegg og studentene har gitt tilbakemelding på at de opplever å bli tatt med på råd.

De kvalitative dataene fra referansegruppene vil alltid til en viss grad vil være preget av oss som intervjuere, vårt teoretiske fundament og våre analyser og tolkninger (Kvale 1998). Resultatene fra spørreskjemaene er benyttet til å kvalitetssikre dataene fra intervjuene og derigjennom også styrket dataenes validitet.

Under intervjuene har gjennomgående vært to intervjuere til stede. Dette mener vi har bidratt til dataenes reliabilitet.

5.2 Standardisert spørreskjema

Sluttevaluering av blokk 1.7/emne 103b skjer gjennom bruk av et standardisert spørreskjema¹³. Samme skjema er benyttet over flere år noe som gjør det mulig å følge utviklingen av studentenes evalueringer over tid. Bruk av standardiserte evalueringsskjema styrker dataenes reliabilitet.

Her presenteres studentenes evalueringer av blokk 1.7/emne 103 b over en periode på tre år. 2004 – 2007.

Bruk av standardiserte evalueringsskjema over år vil ikke bare kunne benyttes til en innbyrdes måling av resultater i den enkelte blokk/enkelte emne, men enkelte resultater vil også kunne benyttes til målinger gjennom et studieår. Eksempelvis hvordan vurderer studentene veiledning gjennom et studieår?

---

¹³ Vedlegg 11: Evaluering av Blokk 1.7/emne 103b

5.3 Generalisering

Bruk av et standardisert evalueringsskjema gjør det mulig å drøfte funnene med tanke på om det som fremkommer av data kan henvise til mer allmenne trekk enn at resultatene bare er gyldige for den studentgruppa som har vært respondenter. Slik generalisering er ikke foretatt, men en aktuell innfallsvinkel kunne være å se på hvordan studentene vurderer veiledning over flere år, eller gjennom ulike emner i løpet av et år.

6 Evaluering

Prosjektet er evaluert gjennom bruk av referansegrupper og et standardisert spørreskjema. Spørreskjemaet er benyttet til evaluering av samme blokk/emne i åtte år og gir derfor muligheter til å vurdere utviklingen av blokk/emnet over tid.

6.1 Referansegrupper

Studentenes tilbakemelding til emneansvarlige er oppsummert og kategorisert i tråd med den struktur Pettersen (2005) gir innhold for evaluering i referansegrupper.

A) Om det faglige innholdet i blokk/emnet

Studentene mener timeplanene tydeliggjorde forholdet mellom mål, innhold, pensum og arbeidskrav i blokk/emnet. Studentene gir tilbakemelding om at dette førte til at de "var nødt til" å tenke oppgave og pensum hele tiden. Å skrive notater opplevde de som gode arbeidsredskaper for å forstå pensum og de ulike elementene i vernepleierens arbeidsmodell.

I blokk/emnet ble det benyttet notatseminar. I disse seminarene ga studentene en kort presentasjon av sitt arbeid, hvorpå de fikk umiddelbar tilbakemelding på egne notater. Studentene beskriver dette som nyttig, men mente de hadde fått for liten tid til å forberede seg. Prosessen i forkant av seminaret var viktigere enn selve seminaret. De mente allikevel det var bra å få innspill til eget arbeid og de lærte også mye både av å høre på hvordan andre studenter hadde løst oppgavene og å høre på hvilke tilbakemeldinger de fikk av seminarlederne.

Referansegruppene gir positiv tilbakemelding på at det brukes en case gjennomgående i hele blokk/emnet. Dette har gitt undervisningen gjennom de ulike ukene en sammenheng, en "rød tråd". Det store fokuset som er lagt på caseoppgaven har fanget studentenes interesse, oppmerksomhet og motivasjon.

Gjennom ferdighetstreninger i øvingsavdelingen fikk studentene erfaringer i praktiske prosedyrer. Dette opplevde de som spesielt nyttig. Øvelse i bruk av ulike prosedyrer, og rollespill der de var satt i situasjoner hvor de selv var i behov av hjelp ga mye læring. Det var bra å få en oppskrift, eller en prosedyre på hvordan man skulle utføre ulike hjelpetiltak. Studentene sier de ser nytten av andre fagområder i ferdighetstreningen, for eksempel observasjonskunnskap. De kunne også knytte teori fra andre emner til ferdighetstreningen i øvingsavdelingen.

Ernæring var savnet som tema, men det var fint med ”eksperthjelp” i form av tannpleiere. Organiseringen av undervisningen i øvingsavdelingen var bra. Når studentene skulle velge hvem de vil øve sammen med, valgte de alltid den de kjente fra før. Studentene mente det å øve med en man ikke kjenner så godt vil kunne gi flere utfordringer.

Under evalueringen foretatt i studentenes praksis, gir de tilbakemelding om at de opplever å forstå mer av innholdet i blokk 1.7/emne /103b ved å prøve ut både teoretisk forståelse og ferdigheter i reelle situasjoner. Nyttig kunnskap de har tatt med seg fra blokk 1.7/emne 103 til praksis er særlig kartlegging. I praksis anvendes metoder som frekvensregistreringer og FAK kartlegginger og analyser. Tiltaksplanlegging er det mindre bruk for, men det kommer også an på praksisplassen. Kunnskap om ulike psykologiske perspektiver på miljøarbeid forstås bedre når det kan vurderes i praksis. Studentene henviser til praksis før studiene, og sier at de nå opplever å tenke mer systematisk enn tidligere.

Studentene beskriver ulike oppfatninger om bruk av forventningsnotat. Forventningsnotatet ble i begynnelsen av blokka/emnet oppfattet som ”nok en deadline” og ikke som et nyttig arbeidsverktøy for læring. Studentene trodde det var knyttet mye arbeid til utarbeidelse av et slik notat. I ettertid ser de at dette

ville vært nyttig, fordi forventningsnotatene kunne gitt mulighet for repetisjon eller utdyping av lærestoff som var vanskelig tilgjengelig. Studenten foreslår at det under informasjon om dette må legges større vekt på å forklare hva et forventningsnotat er, og hvordan det skal anvendes. Det må settes fokus på at dette ikke er noe krav, men en mulighet til hjelp.

B) Om organisering av undervisningen

Undervisningskombinasjoner med korte forelesninger, arbeid i grupper og tverrgrupper¹⁴ samt ulike fremleggsformer evalueres udelt positivt.

Blokka/emnet oppleves svært arbeidskrevende. Mange innleveringer og arbeidskrav virker vanskelig å kombinere med familie og jobb. Å studere på deltid stiller krav til struktur, og det har vært svært hektisk i ukene mellom undervisningen. Det har vært mye frustrasjon knyttet til arbeidet med notatene. Frustrasjonene er knyttet opp til at studentene ønsket bedre forhåndsinformasjon om hvordan blokka/emnet skulle gjennomføres. Særlig hvordan arbeidet med de ulike notatene skulle løses. Majoriteten av basisgruppene har ikke benyttet veileder. De som har benyttet veileder har fått god hjelp.

Tverrgrupper trekkes frem som en arbeidsform som krever et annet engasjement enn basisgruppejobbing, og studentene arbeidet godt i disse gruppene. Gamle arbeidsmønstre måtte legges bort, ingen ville være et gruppemedlem som ikke fremstod som engasjert og flink. Eller som en av studentene uttalte: ” *Ingen ville være den slappe*”.

Etter søknad om dispensasjon fra bestemmelsene i studieplanen, gjennomførte vi blokk 1.7/emne 103b uten obligatorisk deltagelse i seminar. Studentene gir tilbakemelding om at frivillig deltagelse ble oppfattet som ” *motsatt psykologi*”. Med det gjennomgående caset i blokka/emnet opplevde studentene at de i

undervisningen fikk konkret hjelp med notatene de skulle skrive. Dette motiverte for å være tilstede, for ikke "å gå glipp av" noe. Som en student uttrykte det: "Å, shit, jeg må jo faktisk være der"

C) Om målene står i forhold til den kunnskap som tilegnes

Studentene i referansegruppa sier at studentene i liten grad forbereder seg til ny blokk/emne gjennom å studere mål og innhold. Studentene sier de har lært mye, og at de i løpet av blokk/emnet begynner å sammenhengen mellom de ulike deler av undervisningen. Motivasjon for læring er igangsatt, og lærekontrakten i praksis betraktes som et naturlig dokument for videreføring og fordypning innefor de ulike fagområdene.

D) Om innholdet i studieplanen harmonerer med den faktiske situasjonen

Studentene i referansegruppa ser ikke på studieplanen som et sentralt dokument, tiltross for at Erna (Erna Haug koordinator for 4-årig vpl.utdanning) stadig henviser til, og minner dem om, viktigheten av dette. Et av medlemmene i referansegruppa uttalte: "Vi stoler på dere og at det er riktig det som står i BB for den enkelte blokk"

E) Om pensum er fornuftig

Medlemmene i Referansegruppa er enige om at pensum fremstår som helhetlig. Pensum er knyttet til temaer som dreier seg om hvordan vernepleiere skal arbeide. Enkelte av bøkene oppleves vanskelig tilgjengelige, fordi det er vanskelig å forstå hva forfatteren mener. Kazdin, Stubrud og kapittelet i Eknes om epilepsi blir trukket frem som eksempler. Forelesningen med avklaring av sentrale begreper var til stor nytte. Linde & Nordlund: Miljøarbeid, evalueres som en pensumbok hvor forfatterne gir gode forklaringer.

Gruppene etterspør en oversikt, eller noen råd om hvordan de skal lese pensum. Hva bør leses først eller sist? Mange studenter mener de ikke har økonomi til å kjøpe alle pensumbøkene. Biblioteket har ikke tilstrekkelig med utlånseksemplarer, noe som fører til at flere ikke leser pensum samtidig med at undervisningen pågår. Dette forsinker læringsprosessen, og studenten møter dårlig forberedt til undervisning. Artikler i pensumlista er ikke prioritert å lesing.

Pensumlitteraturen til praksisstudiene oppleves relevant for de studentene som har praksis i boveiledertjenester for mennesker med psykisk utviklingshemming. Studentene stiller spørsmål om hvorvidt psykisk helsevern er egnet praksissted for studenter i første gangs praksis.

Studentene opplever at arbeidskravene i blokk 1.7/emne 103b har relevans for praksis, gjennom at studentene har lært seg å ”se etter/observere” og ”begrunne hvorfor” de ser etter ulike fenomen. Gjennom praksis opplever de behov for mer trening i og kunnskap om kommunikasjon. I praksis møter studentene mennesker som ikke har verbal kommunikasjon og mennesker som benytter ulike former for kommunikasjonshjelpemidler. De opplever at egen usikkerhet kommuniseres til brukerne. De foreslår at det gis mer ferdighetstrening i dette i

blokk 1.7/emne 103b. Flere har savnet litteratur og mer kunnskap om bruk av makt og tvang overfor mennesker med utviklingshemming.

F) Andre forhold som er av betydning for studiesituasjonen

Studentene uttaler at de tidligere i studieåret har savnet en tydeligere struktur i undervisningsplanleggingen. Strukturen i denne blokk/emnet oppleves som positiv og som en konkret hjelp for den enkelte student. Strukturen med mange notater, og mange diskusjonsseminar har virket oppklarende og gitt konstruktiv læring.

Majoriteten er fornøyd med basisgruppeveiledningen med etterspør at veilederne er mer samkjørte og gir et mer likelydende tilbud til basisgruppene.

Tydeligere informasjon og gjennomgang av arbeidskrav etterspørres ved oppstart ny blokk/nytt emne. Studentene tror dette ville kunne føre til både at det blir lettere å starte med egne studier etter en undervisningsuke, og at veiledningstimene ville bli mer enhetlig.

Studentene mener at lærekontrakten i praksis bør vært tydeligere på tilbakemelding på studentens rolle i praksis. De tror det ville vært med på å bevisstgjøre dem som fagpersoner. I dette ligger det et krav om at praksisveileder skal skrive og begrunne sine observasjoner, tanker og meninger om studenten.

Avslutningsvis mener medlemmene i referansegruppa at innholdet og organiseringen av blokk 1.7/emne 103b gitt gode læringsforutsetninger. Dette er en intensiv blokk/emne med mye pensum og mange notater. Studentene mener de emneansvarlige har lyktes med undervisningsopplegget i den forstand at de har blitt mer inspirert til å bruke store deler av pensum. Studentene

opplever at de har måttet ta mer ansvar for egen læring. Det understrekes at det er til hjelp at lærere legger ut undervisningsmaterieell eller annet fagstoff i BB før undervisning.

6.2 Blokk/Emneevaluering Blokk 1.7/Emne 103B

Evalueringsskjemaet inneholder 28 spørsmål som siden er kategorisert i følgende kategorier:

GI – Generelt inntrykk

OPPG – Oppgavene som er gitt

GR – Om gruppearbeid og gruppefungering

VEIL – om veiledningens form og innhold

FOREL – Om forellesningenes form og innhold

SEM – om seminarenes form og innhold

INDV – Individuelle studier

KAR – Samlet karakter på Blokk/Emne ”heftig og begeistret”

Samlet karakter vurderes etter en skal fra 1 – 10 hvor 1 er lavest skåre og 10 er høyest skåre. Resterende kategorier vurderes etter en skal fra 1 – 5, hvor 1 er laveste skåre og 5 er høyeste skåre.

6.2.1 Tabell: Evaluering av Blokk 1.7/Emne 103b

Emne	GI	OPPG	GR	VEIL	FOREL	SEM	INDV	KAR
05-4vpl	4,0	3,8	3,7	4,2	4,1	4,1	3,1	7,0
06-4vpl	4,2	4,0	2,8	4,0	4,0	4,3	3,5	7,5
07-4vpl	4,6	3,1	3,8	4,1	4,4	4,3	3,1	8,3

Kommentarer til tabell

Evalueringene viser at studentenes vurderinger av det generelle inntrykket og den samlede karakteren av blokka/emnet er stigende. Med en skåre på GI 4,6 og KAR 8,3 (kull 07-4) indikerer dette at studentene er svært godt fornøyd med gjennomføringen av emnet. Veiledning, forelesning og seminar skårer også relativt høyt. Det er verd å merke seg den lave skåren de gir på oppgaven som er gitt. Utfra tilbakemeldingene de gir i referansegruppene kan noe av forklaringen ligge i at det ved oppstart av blokka/emnet ble gitt for dårlig informasjon om notatene og hvordan det skulle jobbes med dem. Et klart forbedringspotensiale for emneansvarlige.

Kull 06-4 skårer spesielt lavt på gruppearbeid og gruppefungering. Studentene kommenterer ikke spesielt på dette i referansegruppa. En forklaring kan være at det i en eller flere grupper kan ha vært vanskelige gruppeprosesser med konflikter innad i gruppa.

Gjennom alle evalueringene gis det en forholdsvis lav skåre på individuelle studier. Noe av forklaringene til dette kan ligge i kommentarene fra referansegruppene som henviser til at det er vanskelig å kombinere studier med familieliv, hus og hjem. Dette vil alltid være en utfordring i organiseringen av studier for voksne deltidsstudenter.

6.3 Eksamensresultater

Ved vernepleierutdanningen avholdes det en integrert eksamen i Miljøarbeid våren 2.studieår for 3-årig studentene og 3.studieår for 4-årig studentene.

Eksamen er to-delt. I første del får studentene utdelt en case. Det avholdes muntlig høring i gruppe med utgangspunkt i denne. I andre del gis det utfyllende opplysninger til samme case. Justert case løses med en individuell skriftlig hjemmeeksamen på en uke. Denne eksamensformen er omfattende og krever at studentene kan tenke systematisk, se sammenhenger, analysere og diskutere konsekvenser. Eksamensresultatene har til dels vært dårlige.

6.3.1 Tabell: Resultater Eksamen 2:

Kull	A	B	C	D	E	F	N
05-4	0	4	12	10	5	7	38
06-3	0	1	16	12	3	9	41
06-4	1	7	10	14	0	0	32

Kommentar:

Kull 06-4 er et av kullene som har deltatt i dette prosjektet. Det er gjort flere tiltak for å bedre eksamensresultatene. Det er foretatt endringer i oppgavene som gis og det er gitt mer eksamensforberedende undervisning. Eksamen 2 krever systematisk miljøarbeid i tråd med vernepleierens arbeidsmodell som er benyttet i Blokk 1.7/emne 103b. En medvirkende årsak til endringer i eksamensresultatet kan være at arbeidsmetodene benyttet i blokk 1.7/emne 103b kan ha bidratt til økt forståelse for systematisk arbeid hos studentene. Kull 07-4 har ennå ikke avlagt tilsvarende eksamen.

7 Oppsummering

Over en periode på to år har vi prøvd ut ulike studentaktive metoder i gjennomføring av undervisning. Resultatene fra referansegruppemøtene er i overensstemmelse med de individuelle evalueringene fra studentene og viser at utprøvingen av ulike studentaktive metoder i all hovedsak har vært vellykket. Selv om de ulike pedagogiske virkemidlene er prøvd ut i et prosjekt mener vi at de fleste metodene med noe tilpassning kan overføres og benyttes i undervisning i andre blokker og emner.

Kursbasert undervisning

Kursbasert undervisning er en ressurskrevende undervisningsform. Studentene har gitt en positiv tilbakemelding på at det ble stilt klare krav til at de skulle møte forberedt til undervisningen. Konkret program for undervisningsdagene i kombinasjon med arbeid i tverrgrupper, forelesninger og studentpresentasjoner, kan synes som en undervisningskombinasjon deltidsstudentene ble fortrolige med. Studentene gir også positiv tilbakemelding på at strukturen i kursene fulgte systematikken i vernepleierens arbeidsmodell. De gir uttrykk for at dette hjalp dem til å koble teoretiske begreper og metoder til hverandre og det hjalp dem til å se sammenhenger mellom teori og praksis. Gjennom måten timeplanen var organisert og fremstilt på tydeliggjorde dette forholdet mellom mål, innhold, pensum og arbeidskrav, og denne systematikken ble gjenkjent i praksisperioden.

Arbeidskrav – gjennomgående case

Bruk av samme case gjennom hele undervisningsbolken beskrives av studentene som nyttig for å tenke systematisk og målrettet. Kontinuiteten i undervisningen har virket motiverende for utvikling av kunnskap og forståelse. Bruk av gjennomgående case har bidratt til at studentene har fått mer dybdekunnskap i anvendelse av vernepleierens arbeidsmodell.

Frivilling tilstedeværelse

Gjennom frivillig deltagelse i forelesning og seminar er det i prosjektet forsøkt å appellere til studentenes motivasjon for å delta på undervisning. Målet har vært å utvikle forelesninger og seminar som i seg selv skulle motivere og initiere et ønske om å delta. Studentenes tilstedeværelse er registrert gjennom tilstedeværelseslister ved alle forelesninger og seminar.

Studentene har vært kjent med at registreringer ikke har utløst noen konsekvenser om ekstraarbeid. Det at vi har registrert all tilstedeværelse kan allikevel ha påvirket enkelte studenter til økt deltagelse i forelesninger og seminar.

For kull 06-4 gjennomførte vi elleve registreringer om tilstedeværelse. syv av 32 studenter hadde et fravær på mer enn seks ganger. Av disse var en person til stede en de elleve registreringer som ble foretatt. I underkant av 75 prosent av studentene deltok i samtlige forelesninger og seminar, noe vi betrakter som et godt fremmøte til frivillig undervisning.

Grupper

Ved siden av basisgrupper er det i dette emnet introdusert ulike former for grupper. Toer grupper, treergrupper og tverrgrupper. Studentene gir entydig tilbakemelding på at bruk av ulike grupper har vært positivt for egen læring. Nye grupper og nye relasjoner har motivert for økt studentaktivitet. Som resultat av erfaringene gjort i blokk 1.7/emne 103b benyttes nå ulike typer grupper som pedagogisk virkemiddel i gjennomføringen av flere emner i bsv-utdanningene ved Høgskolen i Østfold.

Ferdighetstrening

Erfaringsdimensjonen blir av studentene trukket frem som den viktigste læringen under ferdighetstreningen i øvingsavdelingen. Å lære seg helt konkrete prosedyrer, i for eksempel. munn og tannstell, og både utføre selv, eller erfare

hjelp fra medstudenter beskrives som nyttig. Studentene kunne selv velge samarbeidspartnere når de øvde, noe som førte til at de valgte medstudenter de kjente. Det vil antakelig gitt et annet læringsutbytte og større utfordringer om studentene hadde trenet i grupper som var tilfeldig sammensatt.

Undervisningsformens krav om å anvende tidligere undervisningstemaer, som for eksempel observasjonskunnskap, gav studentene opplevelser av viktigheten for integrasjon av ulike fagområder. Den viktigste effekten av ferdighetstreningen synes imidlertid å være at studentene i praksisperioden opplevde å forstå innholdet i de teoretiske fagene når de var i ulike situasjoner sammen med brukere.

Forventningsnotat

På tross av at det i dette prosjektet ikke har vært helt vellykket med bruk av forventningsnotat tror vi fremdeles at dette er en god idé. Bruk av forventningsnotat stiller krav til studentene om egenaktivitet og større ansvar for egen læring. Introduksjon av en ny arena for læring krever i tillegg til informasjon også en demonstrasjon av hvordan verktøyet skal benyttes i praksis. På den måten kan man unngå misforståelser, som at studentene opplevde det som et ekstra arbeidskrav. Forsøket med forventningsnotat i dette emnet har initiert bruk av forventningsnotat i flere andre emner i bsv-utdanningene ved Høgskolen i Østfold.

Veiledning

Studentene er fornøyde med veiledningstimene de får, men etterlyser at veilederne er mer samkjørte i måten de gir veiledning på. På tross av at veilederne har utarbeidet en felles veilederguide synes det vanskelig å gjøre veiledning ”lik”. Veilederne er fagfolk fra forskjellige fagområder, med ulik bakgrunn og ulik erfaring med veiledning av studenter. Det lar seg derfor vanskelig gjøre å bli ”like”. Enhver veileder har sine faglige og personlige

egenskaper. Det man kan enes om er nivået på krav til aktivitet og kunnskapsutvikling hos studentene. Veilederne har opplevd veilederguiden som nyttig og den blir aktivt brukt i forberedelse til veiledningstimene. Veiledning diskuteres også i egne veiledermøter knyttet til den enkelte blokk/emne. Veilederguiden benyttes av veilederne også ved veiledning i andre emner i vernepleierutdanningen. På tross av utarbeidet veilederguide synes det som om studentene i dette prosjektet har benyttet veiledning i noe mindre grad enn i andre emner. En mulig forklaring kan være den oppfølging studentene får av faglærer gjennom kursbasert undervisning.

Referansegrupper

Gjennom referansegruppene har vi underveis i blokk/emnet fått konstruktive tilbakemelding fra studentene. De har kommet med konkrete forslag til justeringer som er tatt tilfølge.

Studentene har gjennom referansegruppa opplevd at de har hatt innflytelse på egen studiesituasjon og at det er tatt hensyn til deres kommentarer og forslag. Lærerne opplevde på sin side at det var nyttig å diskutere ulike undervisningsstrategier med studentene. Forsøket med referansegrupper i blokk 1.7/emne 301b har ført til at referansegrupper brukes ved gjennomføring av flere blokker/emner ved bsv-utdanningene.

Avslutningsvis kan vi si at selve prosjektet med utvikling av mer studentaktive undervisningsmetoder har vært vellykket. Studentene har gitt gode evalueringer og flere av de pedagogiske metodene som er utprøvd er videreført som metoder både i vernepleierutdanningen, barnevernpedagogutdanningen og sosionomutdanningen.

Referanser

Bjerkenes M.S. & T. Bjørk (2002) *Praktiske studier. Perspektiver på refleksjon og læring*. Tano

Dysthe, Olga (red.) (2001) *Dialog, samspill og læring*, Abstrakt forlag

Haug, E (2007): Quiz i undervisning, upublisert materiale. Høgskolen i Østfold, Kråkerøy.

Haug, E & K. M. Paulsen (2007): *Mellom fag, forvaltning og politikk i helse- og sosialtjenesten. En problembasert introduksjon for studenter*, Oslo: Universitetsforlaget

Herberg E. & H. Jøhannesdøttir (2007) *Kunnskap og læring i praksis*. Universitetsforlaget

Hofset, A. (1992). *Å undervise studenter*. Oslo: Universitetsforlaget

Høgskolen i Østfold (2009). *Kvalitetssystem for Høgskolen i Østfold*.

Høgskolen i Østfold. Avdeling for helse- og sosialfag. *Strategisk plan 2009-2012*. Vedtatt i avdelingsstyret 02.12.08 – justert 18.09.09

Høgskolen i Østfold: Studiehåndbok for Vernepleierutdanningen 1989

Høgskolen i Østfold: Studieplan for bachelor i vernepleie 2006 – 2010 og 2007 – 2011.

Kirke og utdannings- og forskningsdepartementet (1999): *Rammeplan og forskrift for 3-årig vernepleierutdanning*

Kirke og utdannings- og forskningsdepartementet (2005): *Rammeplan og forskrift for 3-årig vernepleierutdanning*

Lauvås P.& G. Handal (2000) *Veiledning og praktisk yrkesteori*. Kappelen Akademisk Forlag

Linde S. & I. Nordlund (2006) *Innføring i profesjonelt miljøarbeid*. Universitetsforlaget

Pettersen, R. C. (2005): *Kvalitetslæring I høyere utdanning. Innføring i problem- og praksisbasert didaktikk*. Oslo: Universitetsforlaget

Pettersen, R. C. (2005): *PBL problembasert læring for studenten*. Oslo: Universitetsforlaget

Pettersen, R. C. & P. Lauvås (2004): *Håndbok for Studentevaluering ved Høgskolen I Østfold*, HIØ

Pettersen, R. C. & J. A. Løkke (2004). *Veiledning i praksis – grunnleggende ferdigheter*. Oslo: Universitetsforlaget

St. meld. Nr. 27 (2000 – 2001): *Gjør din plikt – krev din rett. Kvalitetsreform av høyere utdanning*

Svedberg, L. (2000): *Gruppepsykologi: om grupper, organisationer och ledarskap*. Studentlitteratur. Lund.

Utdannings- og forskningsdepartementet (2005): *Rammeplan for vernepleierutdanning*

Säljö, Roger (2007) *Læring i praksis – Et sosiokulturelt perspektiv*, Stockholm, Bokforlaget Prisma (oversatt til norsk av Sigrid Moen)

Vedlegg 1: HVA SKJER MED LARS KRISTIAN?

Lars Kristian Kristiansen (LK) er 16 år og går siste året på Solsletta ungdomsskole. Til høsten skal LK begynne på Helle videregående skole, som er byens største videregående skole med over 1500 elever. Lars Kristian er forelsket i Astrid, som han har truffet på fritidsklubben. Og han tenker mye på henne. De fleste som kjenner LK, ser på ham som en ungdom med godt humør, smittende latter, glimt i øyet og omtanke for andre.

LK har en to år yngre bror og en eldre søster som giftet seg for tre måneder siden, og har flyttet til Stavanger. Hun venter barn, og til jul vil LK bli onkel. Foreldre til LK jobber begge i full stilling; far som dataingeniør og mor arbeider som biolog i Mattilsynet.

Lars Kristian har Down syndrom. Han er relativt selvstendig på flere områder: Stort sett klarer han å ivareta sin personlige hygiene; han hjelper han til med de fleste huslige gjøremål med noe veiledning. Men det kan synes som om han ikke alltid får med seg beskjeder når det skjer mye på samme tid, og i pressede situasjoner begynner Lars Kristian gjerne å stamme. Noen ganger tiltar stammingen slik det er svært vanskelig å forstå hva han sier.

Samarbeidet med den nye skolen er allerede i gang. Foreldrene har deltatt på to ansvargruppemøter, og på det tredje møtet, for en uke siden, var også Lars Kristian med. Det er fortsatt mye som er uklart både med den praktiske og faglig tilrettelegging av Lars Kristians skoletilbud ved Helle videregående skole. På møtet var LK opptatt av om han kunne slippe gå i samme klasse med to navngitte gutter, som har ertet han tidligere for noe LK ikke vil snakke om. Han lurte også på hvordan han skulle komme seg til og fra skolen, og han lurte på om han ville lære noe som kunne være til hjelp for å bli geolog. Det er noe LK alltid har ønsket å bli.

Fritidsklubben hvor Lars Kristian treffer Astrid treffes er tilrettelagt for utviklingshemmede. Kveldene er organisert med mulighet for dans, ulike spill, kiosk og aktiviteter. Begge trives svært godt på klubben. Nå har imidlertid brukene av klubben har fått beskjed om at klubben står i fare for nedleggelse f.o.m. august. Grunnen skal være den dårlige kommuneøkonomien.

De siste uken har Lars Kristians gode humør og smittende latter blitt borte. Han klager mye over vondt i hodet. Han er slapp og sover mye mer enn tidligere, og han sluntrer unna sin hygiene: ”Jeg lukter jo ikke svette allikevel”, sier han. Når han blir spurt om skole og hjemmearbeid, kan han bli oppfarende og høyrøstet. Ved et par anledninger har han også slått etter den som har spurt. De siste to ukene har foreldrene måttet overtale han til å gå på skolen og til klubben. Men sist torsdag lot han seg ikke overtale av sin far. Lars Kristian ville bare gå og legge seg.

Vedlegg 2: Oversikt over studieforløp 4-årig vernepleierutdanning

1. semester	2.semester	3.semester	4. semester
Vernepleieren, faget og yrket 10stp.	Innføring i sosialpolitikk, jus, sosiologi og sosial-antropologi 5stp.	Innføring i psykologi og innføring i miljøarbeid. 7,5stp.	Kropp, sykdom, rehabilitering og livskvalitet 20 stp.
Fellesemne A Kommunikasjon, samhandling og konfliktløsning 5stp.	Fellesemne B Innføring i moralteori 5stp.	Praksis 1- Miljøarbeid i praksis 10stp.	
Innføring i sosialpolitikk, jus, sosiologi og sosial-antropologi 10stp.	Innføring i psykologi og innføring i miljøarbeid. 7,5stp.		

5. semester	6. semester	7. semester	8. semester
Praksis 2: Vernepleieren som helse- og omsorgs-arbeider 10 stp.	Miljøarbeid og rehabilitering i forhold til mennesker med ulike funksjonsnedsettelser 20 stp	Vernepleieren i spenningsfeltet mellom individ og samfunn 25 stp.	Praksis 3, Miljøarbeid 15stp.
Miljøarbeid og rehabilitering i forhold til mennesker med ulike funksjonsnedsettelse 10stp.	Fellesemne C Vitenskapsteori og forskningsmetode 5stp.		Bachelor-oppgaven Fordypning i vernepleierfaglig arbeid 15stp.

Vedlegg 3: Utdrag fra studieplan

Utdrag fra studieplan Blokk 1.7/Emne 103 b kull 06-4 og kull 07-4

Emnekode og navn Blokk 1.7/emne 103b. Introduksjon til tradisjoner og metoder i miljøarbeid

Studiepoeng 10

Obligatorisk/ valgfag Obligatorisk emne for bachelor i vernepleie

Forkunnskaper Gjennomført blokkene 1.1 – 1.6

Tid Høstsemester 2006 (4.årig) Vårsemester 2007 (3.årig)

Mål Studentene skal gjennom arbeidet med blokkene tilegne seg kunnskap om ulike teoretiske perspektiver i miljøarbeid for å ivareta utvikling, opplæring, trivsel og daglig egenomsorg for ulike brukere. Videre skal de tilegne seg kunnskap om enkelte funksjonshemninger og utviklingsforstyrrelser. De skal utvikle ferdigheter i målvalsarbeid, ulike kartleggingsmetoder og dokumentasjon. Videre skal de utvikle ferdigheter i å tilrettelegge fritidsaktiviteter og få forståelse for hvordan egne holdninger påvirker ens handlinger i miljøarbeid

Innhold • Vitenskapelig metode

- Kartlegging og dokumentasjon
- Mål og målvalsarbeid
- Refleksjon og bevisstgjøring av egen handling i miljøarbeid
- Miljøtilrettelegging og hjelpemidler
- Aktiviteter for funksjonshemmede

Studieplan – Bachelor i Vernepleie – 2005-2008 (9) 20

- Utviklingshemming, Down syndrom og epilepsi
- Personlig hygiene
- Tann og munnstell
- Negle og fotstell
- Servering av mat
- Forberedelse til praksis

Undervisning og læringsformer

Forelesninger, obligatorisk deltakelse i seminargrupper, veiledning, ferdighetstrening, (se egne regler om fravær og retningslinjer for ferdighetstrening i øvingsrom)

Arbeidskrav En skriftlig todelt oppgave på 2000 ord. Første del løses i basisgruppe, andre del løses i toergrupper.

Vurdering / eksamen Oppgaven vil bli vurdert til godkjent/ikke godkjent.
60 % av studentene blir testet i helsefaglige ferdigheter med
vurdering godkjent/ikke godkjent

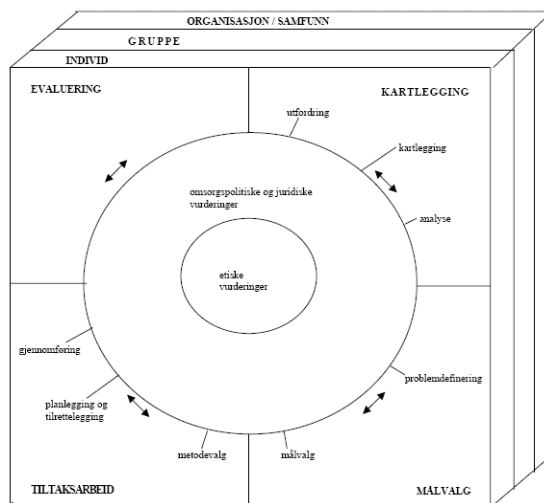
Litteratur / pensum Pensum står bak i studieplanen og på høgskolens nettsider.

Emneansvarlig /Faglærer

Inger Hjelmeland og Kari Rølling

Vedlegg 4: Kursprogram

Fokus: TILTAKS OG EVALUERINGSARBEID

09.15 – 10.00

Tiltaksplanlegging og evalueringsarbeid, hvordan kan vi systematisere dette?

10.00 – 12.00

Arbeid i grupper med tiltak og evalueringsplan for Lars Kristian (inkl.lunsj)

12.15 – 13.45

Arbeid i samlet kull med forslag og begrunnelser fra gruppene

14.00 – 15.00

**”Sånn valgte vi å gjøre det”
DVD: Kabal i Hjerter**

Vedlegg 5: Timeplan

Vernepleie: Kull 06/4

Blokkansvarlig: Inger Hjelmeland

Timeplan (det tas forbehold om endringer underveis)

Delemne 1: Tradisjoner i miljøarbeid

Delemne 2: Anvendelse av vernepleiefaglig arbeidsmodell

Uke	Dag	Dato	Tidspunkt	Tema	Litteratur
35	Man	27.08	09.15-11.00	Introduksjon til pilot blokk 1.7 v/ Inger Hjelmeland og Erna Haug Etablering av referansegrupper	Studieplan, Innhold i BB
			12.15-15.00	F: Utviklingshemming og konsekvenser i hverdagen v/	Eknes, Gôransson, Grunewald, Nybø
	Tirs	28.08	09.15-15.00	Delemne 1: Tradisjoner i miljøarbeid Fokus: Ideologiske tilnærminger i miljøarbeid Innhold: Behavioristisk, økologisk, psykodynamisk, humanistisk tilnærming i miljøarbeid. v/	Løkke, Karlson & Haugsgjerd, Stubrud, Eriksen, Kazdin, Klefbeck & Ogden, Selboe, Bollingmo & Ellingsen
	Ons	29.08	09.15-15.00	Delemne 2: Anvendelse av vernepleiefaglig arbeidsmodell Fokus: Kartlegging og dokumentasjon Innhold: Observasjon, samtaler, foreliggende materiale v/	Linde & Nordlund, Løkken & Søbstad, Kazdin, Løkke & Løkke, Selboe, Bollingmo & Ellingsen, Gundersen & Moynahan,
	Tors	30.08	09.15-15.00	Delemne 2: Anvendelse av vernepleiefaglig arbeidsmodell Fokus: Mål og målvalsarbeid Innhold: Målvalgsprosesser, individuelle "SMARTE" mål, målhierarkier v/	Linde & Nordlund, Løkke & Løkke, Selboe, Bollingmo & Ellingsen
	Fre	31.08	09.15-15.00	Delemne 2: Anvendelse av vernepleiefaglig arbeidsmodell Fokus: Tiltaks- og evalueringsarbeid Innhold: Tiltaksbeskrivelser, evalueringsplaner, miljøtilrettelegging og hjelpemidler, aktiviteter for personer med funksjonsnedsettelse v/	Linde & Nordlund, Løkken & Søbstad, Kazdin, Løkke & Løkke, Selboe, Bollingmo & Ellingsen, Gundersen & Moynahan

Delemne 3: Førstehjelp

Uke	Dag	Dato	Tidspunkt	Tema	Litteratur
36	Tirsd	04.09	09.15-15.00	Delemne 3: Førstehjelp F/T: Ferdighetstrening i øvingsavdelingen i: Førstehjelp v/	Norsk førstehjelpsråd

Uke	Dag	Dato	Tidspunkt	Tema	Litteratur
37	Fred	14.09	15.00	Innlevering av forventningsnotater til 27.09.07 i BB	

Uke	Dag	Dato	Tidspunkt	Tema	Litteratur
38	Tirsd	18.09	15.00	Innlevering av 4 noter til 24.09.07 i BB	

Delemne 4: Praktisk bistand og opplæring**Delemne 5: Ut i praksis**

Uke	Dag	Dato	Tidspunkt	Tema	Litteratur
39	Man	24.09	09.15-15.00	Delemne 2: Anvendelse av vernepleiefaglig arbeidsmodell Fokus: "Sånn ville vi gjort det" Innhold: Basisgruppene presenterer hver sitt tiltaks forslag med begrunnelser i tråd med vernepleiefaglig arbeidsmodell. Opponentgrupper og seminarledere gir muntlig og skriftlig tilbakemelding V/	Linde&Nordlund, Løkken&Søbstad Kazdin, Løkke&Løkke, Selboe, Bollingmo&Ellingsen Gundersen & Moynahan
	Tirs	25.09	08.15 - 15.00	Delemne 4: Praktisk bistand og opplæring F/T: Ferdighetstrening i øvingsavdelingen <ul style="list-style-type: none"> • Personlig hygiene • Munn og tannstell • Ernæring, servering av mat • Negle og fotstell 	http://www.ppsnett.no
	Ons	26.09	08.15-15.00	Delemne 4: Praktisk bistand og opplæring F/T: Ferdighetstrening i øvingsavdelingen: <ul style="list-style-type: none"> • Personlig hygiene • Munn og tannstell • Ernæring, servering av mat • Negle og fotstell 	http://www.ppsnett.no
	Tors	27.09	09.15-15.00	Delemne 2: Anvendelse av vernepleiefaglig arbeidsmodell Fokus: Hva trenger jeg nå? Innhold: Gjennomgang av temaer knyttet til tidligere kurs ut i fra innleverte forventningsnotater V/	Linde&Nordlund, Løkken&Søbstad Kazdin, Løkke&Løkke, Selboe, Bollingmo&Ellingsen
	Fre	28.09	09.15 -14.00	Delemne 5: Vernepleierstudent i praksis Fokus: Læring i praksisstudier Innhold: Taushetsregler, lærekontrakt, arbeidslivets grunnregler v/	Lov om helsepersonell Lov om umyndiggjørelse Lov om vergemål for umyndige
			14.15 – 15.00	Kullets time Oppsummering og evaluering av blokka	
			15.15	Offentliggjøring av de 60% som skal opp til ferdighetstest	

Delemne 4: Praktisk bistand og opplæring

Uke	Dag	Dato	Tidspunkt	Tema	Litteratur
40	Torsd	04.10	08.15-15.00	Mulighet for å øve i øvingsavdelingen	
	Fred	05.10	08.15-15.00	Mulighet til å øve i øvingsavdelingen	
	Fred	05.10	15.00	Innlevering av arbeidskrav i Blackboard	

Delemne 4: Praktisk bistand og opplæring

Uke	Dag	Dato	Tidspunkt	Tema	Litteratur
41	Mand	08.10	09.15 – 16.00	TEST i delemne 4: Praktisk bistand og hjelp <ul style="list-style-type: none"> • Personlig hygiene • Munn og tannstell • Ernæring, servering av mat • Negle og fotstell 	http://www.ppsnett.no
	Onsd	10.10	08.15-11.00	2. forsøk i test av ferdigheter i delemne 4	
	Fred	12.10	15.00-16.30	3. forsøk i test av ferdigheter i delemne 4	

Vedlegg 6: Down Syndrom

Hva innebærer det å være 16 år og ha Down syndrom for:

A: Helse

- Fysisk
- Psykisk

Kjennetegn/symptomer:	Konsekvenser:	Mulige tiltak eller fokus på:

B: Utvikling og læring

- Kognitivt
- Sosialt

Kjennetegn/symptomer:	Konsekvenser:	Mulige tiltak eller fokus på:

C: Fritid

- Aktiviteter

Kjennetegn/symptomer:	Konsekvenser:	Mulige tiltak eller fokus på:

D: Familie og venner

- Tilknytning
- Seksualitet

Kjennetegn/symptomer:	Konsekvenser:	Mulige tiltak eller fokus på:

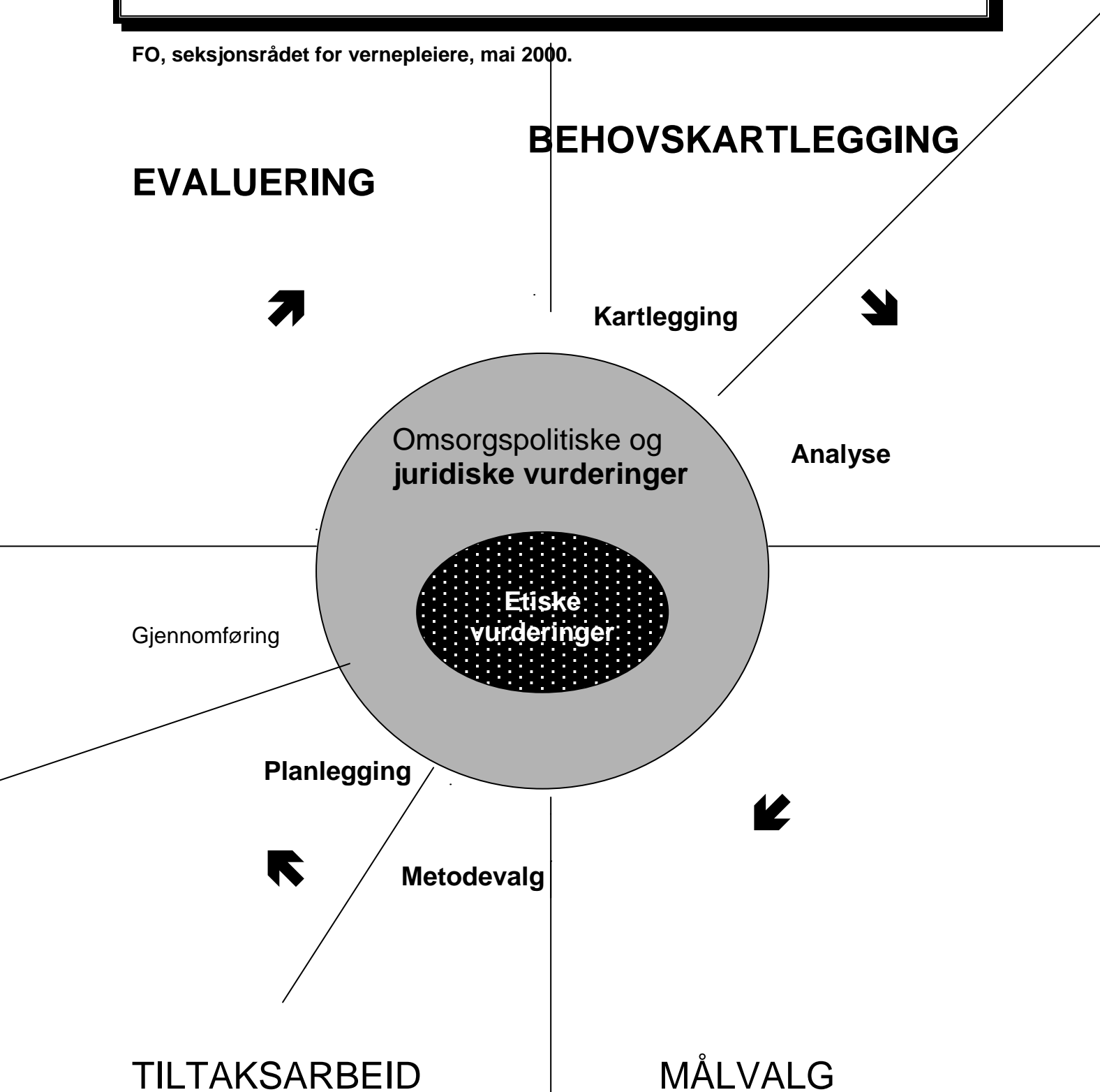

Vedlegg 7: Vernepleierens arbeidsmodell

VERNEPLEIERENS ARBEIDSMODELL

FO, seksjonsrådet for vernepleiere, mai 2000.

Vedlegg 8: Ferdighetsskjema

OBSERVASJONSSKJEMA TEST AV FERDIGHETER

STASJON: _____ DATO: _____

START KL. _____ AVSLUTTER KL. _____

SENSOR _____

STUDENT: _____ KULL: _____

CASE: _____

KRITERIER FOR VURDERING AV TEST

Brukers trygghet, sikkerhet og velvære:

Tar hensyn til brukers ønsker og signaler – kommuniserer og observerer. Møter bruker der han er/tar hensyn til situasjon. Gir informasjon. Ivaretar bluferdighet/Blotter ikke brukeren

Bra	Ikke så bra	Ikke godkjent

Hygieniske prinsipper:

Prosedyren er tilfredstillende utført med hensyn til:

Håndvask. Bruk av smykker/piercing. Arbeidsantrekk. Stell av bruker. Tøy og materiellhåndtering.

Bra	Ikke så bra	Ikke godkjent

--	--	--

Praktisk gjennomføring:

Prosedyren er tilfredstillende utført med hensyn til:

Kommunikasjon. Planlegging. Håndlag. Orden. Økonomi. Tidsbruk. Arbeidsstilling –
ergonomi. Avslutning og opprydding.

Bra	Ikke så bra	Ikke godkjent

Faglig begrunnelse:

Studenten redegjør for prosedyrens:

Hensikt/formål. Observasjoner. Utstyr. Utførelse. Faremomenter.

Bra	Ikke så bra	Ikke godkjent

Vedlegg 9: Forventningsnotat

FORVENTNINGSNOTAT til undervisning 27.09.07

Gruppe:

Navn:

Fokus: Hva trenger jeg/vi nå?

Etter avsluttet emne skal studentene være i stand til å:

Delemne 1: Tradisjoner i miljøarbeid

• Forklare og vise til forskjeller og likheter mellom ulike metodiske tilnærminger i miljøarbeid   • Gjenkjenne ulike tilnærminger beskrevet i pensum og case

For å nå disse målene trenger vi:
--

Delemne 2: Anvendelse av vernepleiefaglig arbeidsmodell

• Forklare sammenhengene mellom de ulike delene i vernepleiefaglig arbeidsmodell   • Anvende psykologisk og fagrelatert teori a analysearbeid   • Anvende vernepleiefaglig arbeidsmodell i tilrettelegging av et konkret tiltak

For å nå disse målene trenger vi:
--

Delemne 3: Førstehjelp

• Utføre førstehjelp

For å nå dette målet trenger vi:

Delemne 4: Praktisk bistand og opplæring

• Forstå konsekvenser av enkelte funksjonshemninger og utviklingsforstyrrelser   • Være oppmerksom på konsekvenser av ulike funksjonshemninger og utviklingsforstyrrelser i hverdagen   • Å vurdere om egen yrkesutøvelse hjelper den enkelte bruker til å leve et liv bestemt av egne beslutninger (eller i det minste) egen atferd

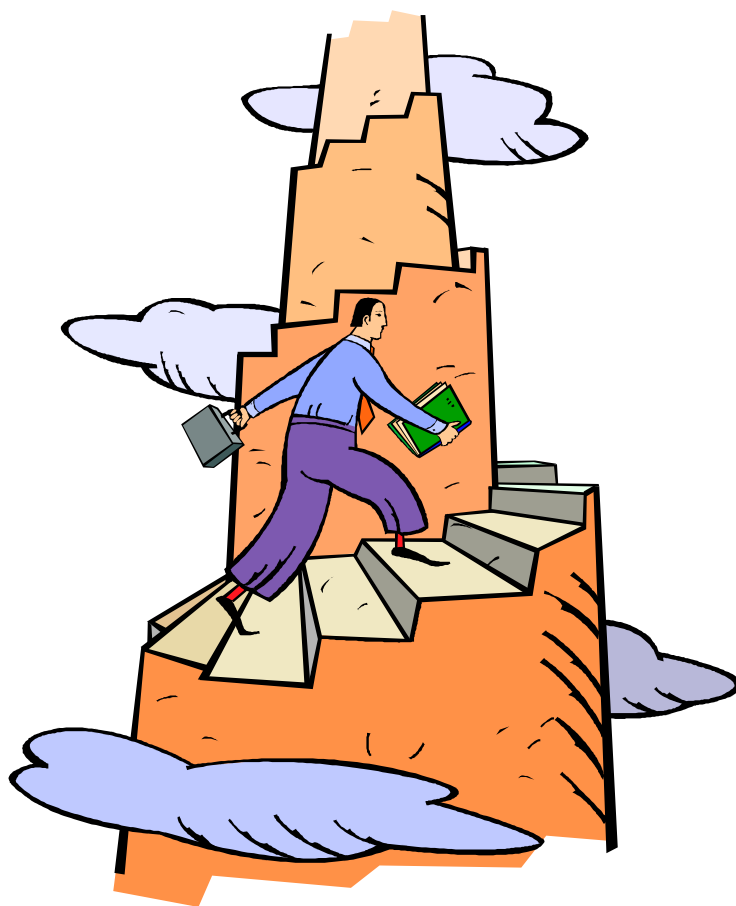
For å nå disse målene trenger vi:
--

NB: Innholdet i forventningsnotatet må være konkretisert på en slik måte at det tydelig fremkommer hvordan undervisning på emnet kan gis.

”EN GOD BEGYNNELSE ER HALVE ARBEIDET”

**FORSLAG TIL STRUKTUR OG METODER
FOR VEILEDERE PÅ 4-ÅRIG VERNEPLEIERUTDANNING I
TRÅD MED GRUNNPRINSIPPER I PBL**

VEILEDERGUIDE

Formål:

Videreutvikle et mer aktivt læringsmiljø med mer aktive studenter.
 Skape gode læringsbetingelser gjennom undervisning og seminar
 Få studentene til å studere mer og utvikle gode studievaner
 Utvikle veilederkorpset jfr. Kvalitetsreformen

Hensikt:

Veileder organiserer og tilrettelegger basisgruppeveiledning på en slik måte at det skapes behov for veiledning hos studentene.
 Veiledning tilpasses lærebehov til 4 årig studieretning
 Studentene lærer seg metoder for å tilegne seg veiledning.
 Veilederkorpset er ”tettere på” studentene i basisgruppene
 Forventninger til studenter fra veileder og vice versa avklares via et forventningsnotat/gruppekontrakt¹⁵

1. semester vektlegges

Aktivitet:	Metode
Avklare forventninger	Gruppekontrakt
Skape relasjoner og ”vi” følelse	Kort ¹⁶ . Fellesaktiviteter mellom lærere og kullet (Spise, plukke sopp) Ta bilder, lage kullets historie (studentoppgave)
Trinn i PBL strukturen, hvor er vi nå? ¹⁷	Veileder arbeider sammen med basisgruppa med å løse case A.
”Spille hverandre gode” Hvordan dele kunnskap?	Kollokviegrupper; Skrivegrupper, lesegrupper
Forberedelse til veiledning	Ideer til utforming av veiledningsgrunnlag
Den faglige diskusjonen	Runder med alle ”opp og frem”
Oppgaveteknisk veiledning	Lære å bruke pensumbøker og skolens retningslinjer for oppgaveskriving
Dokumentere gruppens arbeid i veiledningsprosessen	Studentene skriver en veiledningslogg i gruppe som levere i BB innen en gitt frist.

Struktur første veiledninger høst 2007

1. time	Dobbelttime: Relasjoner, kontrakt, struktur for fremtidig veiledning, ¹⁸ veiledningsgrunnlag
2. time	Hva og hvordan arbeider vi etter PBL metoden? (1. arbeidskrav)

¹⁵ Se vedlegg 1i veilederguide, gruppekontrakt

¹⁶ Se vedlegg 2i veilederguide, Ulike metoder for oppstart i basisgruppe

¹⁷ Se vedlegg 3a, b og c i veilederguide, PBL modell og vernepleierens arbeidsmodell

¹⁸ Se vedlegg 4 i veilederguide, Struktur for standard veiledningstimer

3. time	Med vekt på den faglige diskusjonen. Evaluering ¹⁹
---------	---

Evaluering:

Emnet (blokka) evalueres i tre trinn ved hjelp av referansegrupper fra tverrgruppe. Det vektlegges spesielt undervisningens pedagogiske metoder og studentenes opplevelse av læringsutbytte
Anvende gruppeloggen i evaluering av gruppas behov for, og nytte av, veiledning .

---

¹⁹ Se vedleggene 5 og 6 i veilederguide

FORSLAG TIL GRUPPEKONTRAKT:

RAMMER: Praktiske, organisatoriske avtaler

- Rom
- Oppstart, avslutningsrunde
- Referent, ordstyrer, bruk av tavle
- Fravær²⁰
- Punktlighet
- Mobiltelefoner
- Pauser
- Om noen slutter
- Veiledningsgrunnlag, forberedthet

NORMER: Verdier og prinsipper i gruppesamarbeidet

- Ta ansvar, være forberedt, her og nå
- Taushetsplikt, prosessen, andres temaer
- Ærlighet, tørre å dele, vise egen sårbarhet
- Trygghet, jeg vil deg vel, bestrebe ”jeg budskap”
- Respekt for hverandres grenser
- Faglig og personlig, men ikke privat
- Invitasjon som grunnleggende prinsipp

EVENT. BRUDD PÅ RAMMER OG NORMER:

- Sanksjoner

FORVENTNINGER TIL HVERANDRE:

- Avklare ambisjonsnivå

FORVENTNINGER TIL VEILEDER:

- Avklare ambisjonsnivå

EVALUERING:

- Etter hvert emne/blokk
- Med veileder
- Uten veileder
- Tverrgrupper²¹
- Skriftlig eller muntlig, eller med kort

---

²⁰ Se vedlegg nr. 7 i veilederguide, Tilstedværelseslister

²¹ Vedlegg nr. 8 i veilederguide, Tverrgruppe

- Logg

UNDERSKRIFTER:

- Navn
- Adresse
- Telefonnummer
- Dato

Ulike metoder for oppstart av ny gruppe:

Still oss/sett oss i alfabetisk rekkefølge
Si navnene våre 3 – 5 ganger
Gjenta navnene våre

Det er sant om meg:
Det er ikke sant om meg:

På en rekke:
Fra nord til sør
Si noe om din tilhørighet til landsdelen

På en rekke:
Mye erfaring med å arbeide i gruppe
Lite erfaring med å arbeide i gruppe

På en rekke:
Lang erfaring i miljøarbeid
Ingen erfaring i miljøarbeid

Bruk av kort:
5 kort som symboliserer sider ved deg selv

Evaluerings:
3 kort som symboliserer det som har vært positivt i veiledningen/blokka
3 kort som symboliserer det som de ønsker annerledes/ikke er fornøyd med
1 kort som symboliserer hva de går ut fra gruppa med her og nå

1 kort som symboliserer den nye kunnskapen du tar med deg fra denne blokka
1 kort som symboliserer hvordan det har vært å være deg i denne gruppa i denne blokka
1 kort som symboliserer de utfordringene som ligger foran deg inn i neste blokk

To stoler: Trening på bevisstgjøring og refleksjon.
Da jeg kom hit i dag:
Når jeg går herfra i dag:

7 TRINNS MODELL I PBL		
1	 <p>PROBLEMSTILLING Hypoteser 1: Det er mangelfull aktivitet som fører til uro 2: Hvorfor trenger vi en vernepleier her? 3: Hva er miljøarbeid?</p> <p>HVA KAN VI? HVA KAN VI IKKE? LÆREBEHOV</p> <p>blokk 1.7</p>	1 IDEDUGNAD Hva handler dette om?
2		2 AVGRENSE – DEFINERE PROBLEMOMRÅDER
3		3 NY IDEDUGNAD Skriftlig ALLE OPP OG FREM! Bruke teori fra pensum/blokka
4		4 REDIGERING SYSTEMATISERING ANALYSER STRUKTURERING Kritisk til egen kunnskap MÅL: Oversikt over gruppas kompetanse
5		5 LÆREBEHOV LÆRINGSMÅL HVEM: Gjør hva, organisere arbeidet NÅR: tidsfrister og avtaler HVA: Skal konkret gjøres? HVORDAN: Skal arbeidet organiseres? HVILKE: Kunnskapskilder må søkes?
6		6 KUNNSKAPSINNHENTING Individuelt studie Jfr. avtale i trinn 5
7		7 OPPSUMMERING Kritisk evaluering av arbeidet Forslag til tiltak Sammenfatning NY KUNNSKAP

Inger Hjelmeland (2004) HIØ.

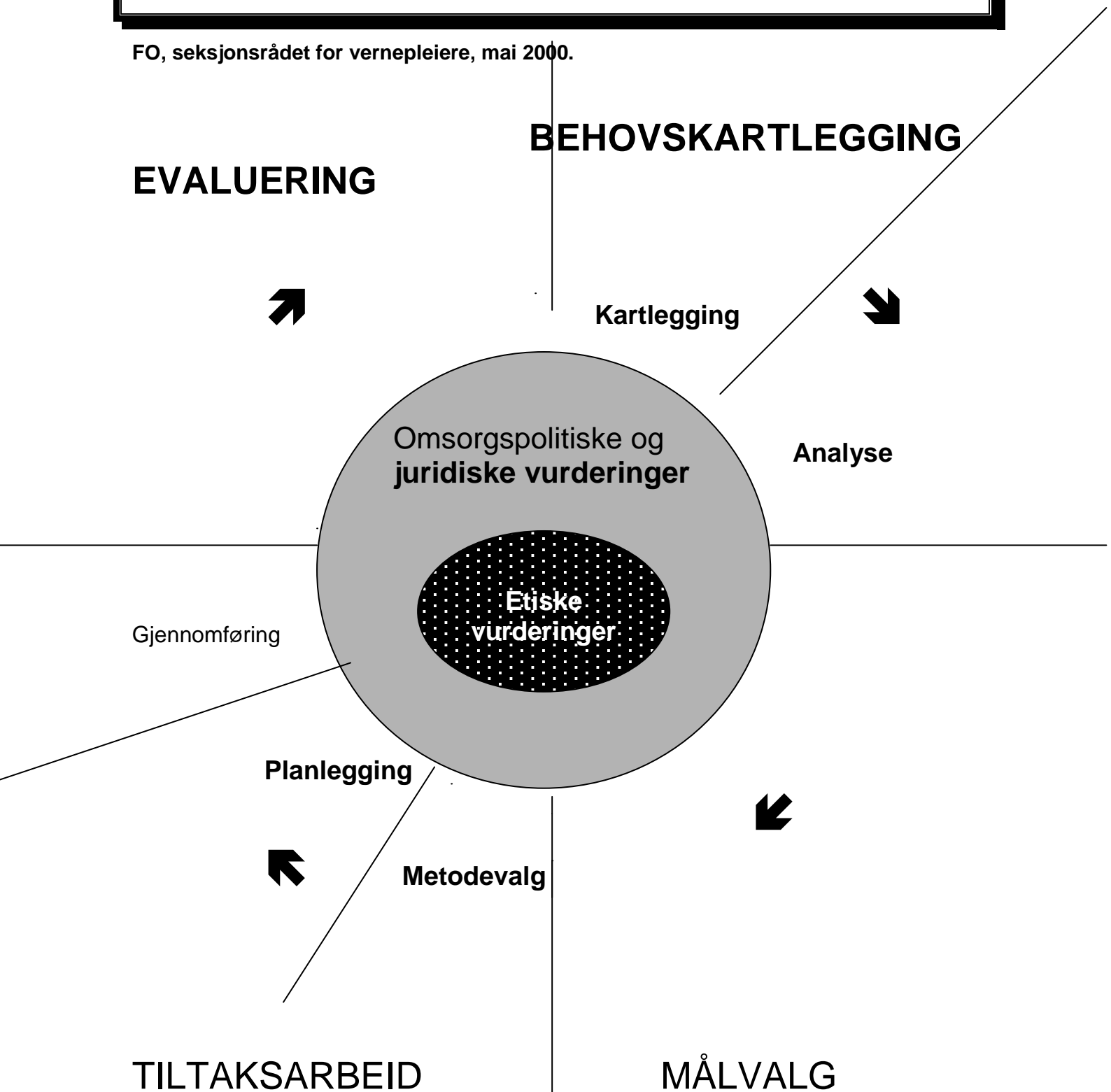
PBL og VERNEPLEIERENS ARBEIDSMODELL

PBL:	VERNEPLEIERENS ARBEIDSMODELL:
1. Se problemet. Umiddelbar oppfatning av den beskrevne situasjon. Avklaring av begreper og fakta	1. Definere problemet
2. Avgrense og definere problemet. Er det ett eller flere, hva er det mest sentrale, hva består det i?	2. Observasjon og kartlegging
3. Forslag til mulige årsaker, hypoteser om hva problemet kan skydes. Eksisterende kunnskap, viten, forståelse og erfaring frembringes	3. Målformulering
4. Drøfting av sammenheng mellom hypotese og problem. Systematisk vurdering av konsekvenser av de ulike forklaringer under pkt. 3	4. Planlegging
5. Formulering av behov for læring. Hvilke kunnskaper mangler gruppa for å kunne klarlegge sammenhenger og ta stilling til hypotesene.	5. Metodevalg
6. Selvstudier med sikte på å innhente nødvendig/relevant kunnskap. Gjennomføring, realisering av planleggingen	6. Iverksette tiltak
7. Vurdering og evaluering. Anvendelse av kunnskap på problemet, sammenfatning og videreføring av det gruppa har lært.	7. Evaluering

VERNEPLEIERENS ARBEIDSMODELL

FO, seksjonsrådet for vernepleiere, mai 2000.

STRUKTUR FOR STANDARD VEILEDNINGSTIMER

Tid: 45 minutter.

Sted: Studentene finner og bestiller rom og informerer veileder i BB

Forberedelse: Studentene har sendt veilednings grunnlag min. 2 dager før veiledning eller etter avtale med veileder.

Alternativ 1:

Innledningsfase:

Formål: Strukturere faglig arbeid innenfor gitte rammer.

- Sette dagens agenda
- Avklare veiledningsgrunnlag
- Veileder gjentar oppfattet oppdrag, eventuelle justeringer foretas
- Foreta prioriteringer

Arbeidsfase:

Formål: Forstå sammenhenger mellom teori og praksis.

- Direkte på de faglige problemstillingene som knytter seg til arbeidskravet

Avslutningsfase:

Formål: Oppsumme, evaluere og planlegge for videre arbeid

- Runder på: Hva tar jeg med meg ut nå?
- Er behov dekket?
- Hva gjenstår?
- Tema for neste veiledningstime?

Alternativ 2: PALLET

Strukturen i veiledningstimen følger PALLET – modellen (Pettersen og Løkke 2005)

P - Studentene redegjør for problem eller en situasjon

A - Avgrensning – avklaring og analyse av situasjonen

L – Studentene kommer med løsningsforslag

L – Veilederen stiller spørsmål for å få frem utvidet forståelse

E – Evaluering av forslagene som har fremkommet

T – formulering og utprøving av tiltak

Før første veiledning

Gruppekontrakten

1. Usikker på hva som skal være i den.

På en skala fra 1 – 10 skal du angi hvor stor din usikkerhet er før veiledningen. Jo høyere tall jo større usikkerhet. Sett ring rundt ditt tall.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

2. Enighet i gruppa om punktene som er tatt med.

*På en skala fra 1 -10 skal du angi **din** mening om enigheten i gruppa under utarbeidelse av gruppekontrakten. Jo høyere tall, jo større enighet. Sett ring rundt ditt tall.*

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Arbeidskravene.

Arbeidskravene din ”nå- situasjon”.

På en skala fra 1 -10 skal du angi din mening om de ulike påstandene under. Jo høyere tall, jo større frustrasjon, usikkerhet osv. Sett ring rundt ditt tall.

1. Jeg er frustrert

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

2. Forstår ikke hvordan jeg skal gå frem med arbeidskravene.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

3. Vet ikke hvordan jeg skal bruke PBL metoden.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

4. Vet ikke hva som kreves av meg.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Etter tredje veiledningstime

Gruppekontrakten

1. Det er nå klart for meg hva som skal være med i gruppekontrakten.

Jo større klarhet – jo høyere tall. Sett ring rundt ditt tall.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Arbeidskravene.

Arbeidskravene din ”nå- situasjon”.

På en skala fra 1 -10 skal du angi din mening om de ulike påstandene under.

Jo høyere tall, jo større frustrasjon, usikkerhet osv. Sett ring rundt ditt tall.

1. Jeg er frustrert

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

2. Forstår ikke hvordan jeg skal gå frem med arbeidskravene.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

3. Vet ikke hvordan jeg skal bruke PBL metoden.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

4. Vet ikke hva som kreves av meg.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Veiledningen

Dette mener jeg veileder kunne gjort bedre:

**TILSTEDE:
VEILEDNING**

KULL: ____/____

BASISGRUPPE: _____

VEILEDER: _____

EMNE _____

NAVN:	____/____	____/____	____/____	____/____	KOMMENTAR

EMNE _____

NAVN:	____/____	____/____	____/____	____/____	KOMMENTAR

EMNE _____

NAVN:	____/____	____/____	____/____	____/____	KOMMENTAR

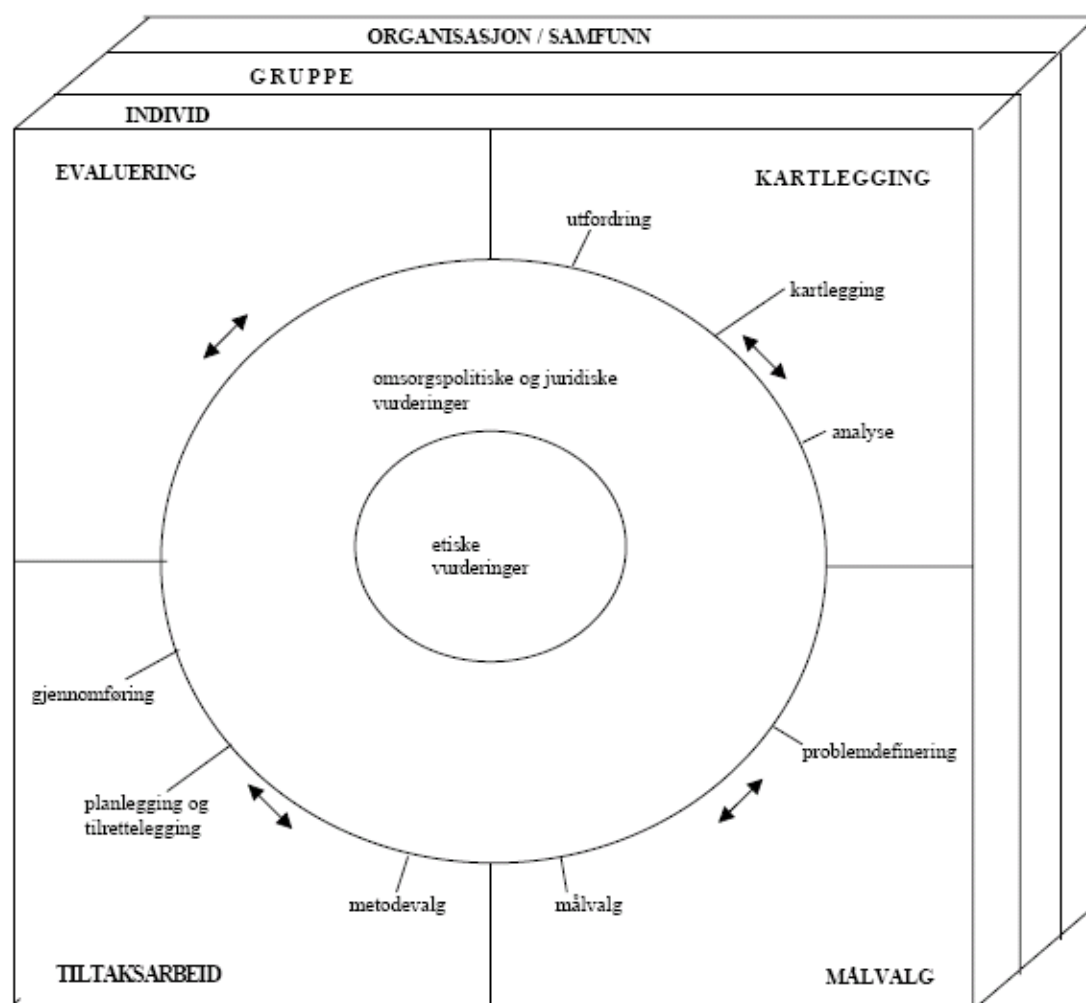
Kopi leveres etter hvert emne til emneansvarlig.

TVERRGRUPPER

KULL: ____/____

NAVN:	NAVN:	NAVN:
Gruppe 1	Gruppe 4	Gruppe 7
1	1	1
2	2	2
3	3	3
4	4	4
5	5	5
6	6	6
7	7	7
8	8	8
Gruppe 2	Gruppe 5	Gruppe 8
1	1	1
2	2	2
3	3	3
4	4	4
5	5	5
6	6	6
7	7	7
8	8	8
Gruppe 3	Gruppe 6	Gruppe 9
1	1	1
2	2	2
3	3	3
4	4	4
5	5	5
6	6	6
7	7	7
8	8	8

Osv....

Vedlegg 11: Evalueringsskjema

Evaluering av Blokk 1.7/EMNE 103b Høstsemesteret 2008 – Avd. f. Helse- og sosialfag, HiØ

Bakgrunnsopplysninger: Kryss av for utdanning: ☐ BVP ☐ SOS ☐ VPL

Kjønn: ☐ Kvinne ☐ Mann Alder: ..... år

- Kryss av slik:

5 betyr Helt Enig

4 betyr Enig

2 betyr Uenig

1 betyr Helt Uenig

3 betyr "midt på treet" – eller brukes når du synes utsagnet ikke passer, dvs: "kan ikke svare" / "vet ikke")

Husk: Kryss av for ALLE utsagn – og bare ett kryss/en markering pr utsagn		5	4	3	2	1
1	Innhold og temaer i dette emnet passet godt til mine forkunnskaper/ mitt kunnskapsnivå	5	4	3	2	1
2	Jeg synes innhold og temaer i Emne 101 var interessante	5	4	3	2	1
3	Oppgaven(e) i emnet egnet seg for systematisk arbeid (anvendelse av PBLs 7-trinnsmodell)	5	4	3	2	1
4	Diskusjonene i basisgruppa hadde <i>liten</i> betydning for hva jeg valgte å fordype meg i på egenhand	5	4	3	2	1
5	I veiledningstimene kom veileder med faglige bidrag og innspill som var nyttige / til god hjelp	5	4	3	2	1
6	Jeg var ofte på biblioteket i løpet av dette emnet for å låne bøker/artikler knyttet til emnets temaer	5	4	3	2	1
7	Samlet sett synes jeg emnet var godt planlagt og organisert	5	4	3	2	1
8	Forelesningene gjorde at jeg fikk god oversikt over innhold og temaer i dette emnet	5	4	3	2	1
9	Jeg har lest artikler/bøker som er foreslått (eller som står på evt. liste over <i>anbefalt litteratur</i>)	5	4	3	2	1
10	Blackboard fungete godt som en del av Emne 101	5	4	3	2	1
11	For meg var seminae en nyttig og lærerik del av opplegget i emnet	5	4	3	2	1
12	Oppgaven(e) vi arbeidet med satte i gang og stimulerte til diskusjoner i gruppa	5	4	3	2	1
13	Vi hadde problemer med å bli enige i gruppa om hva vi skulle jobbe med i Emne 101	5	4	3	2	1
14	Oppgaven(e) vi arbeidet med motiverte meg i forhold mitt individuelle studiearbeid	5	4	3	2	1
15	Jeg hadde en del problemer med <i>Blackboard</i> i løpet av dette emnet	5	4	3	2	1
16	På samlingene i basisgruppa bidro alle i diskusjonene og arbeidet med oppgaven(e)	5	4	3	2	1
17	Arbeidet med oppgaven(e) var til hjelp for å forstå sammenhengen mellom lærestoffet og hvordan det vi lærer kan anvendes i praktisk yrkesutøvelse og/eller praktiske situasjoner	5	4	3	2	1
18	På seminarene fikk vi god anledning til å diskutere og drøfte ulike synspunkter og meninger i forhold til emnets temaer og innhold	5	4	3	2	1
19	I veiledningstimene stilte veileder spørsmål som stimulerte diskusjonen/aktiviteten i gruppa	5	4	3	2	1
20	Det gikk greit å finne fram til den informasjonen jeg trengte i <i>Blackboard</i>	5	4	3	2	1
21	Veilederen gjorde en god jobb – og samlet sett er jeg fornøyd med veiledningen	5	4	3	2	1
22	Lærerne formidlet stoffet på en strukturert og pedagogisk god måte i forelesningene	5	4	3	2	1
23	Det var <i>ikke</i> særlig god sammenheng mellom forelesningene og emnets lærestoff/innhold	5	4	3	2	1
24	Samlet sett vurderer jeg arbeidet i basisgruppa som nyttig/læringsproduktivt	5	4	3	2	1
25	Jeg var inne på <i>Blackboard</i> minst to–tre ganger pr. uke i løpet av dette emnet	5	4	3	2	1
26	Det var god atmosfære og trivelig å jobbe i basisgruppa	5	4	3	2	1
27	Veileder trivdes tydeligvis <i>ikke</i> særlig godt i rollen som veileder	5	4	3	2	1
28	Jeg synes lærerne behersker seminaret som undervisningsform på en god måte	5	4	3	2	1
29	Veilederen vår har etter min vurdering god innsikt i emnets temaer og fagstoff	5	4	3	2	1
30	Ikke alle medlemmene i basisgruppa fulgte opp beslutninger og det vi ble enige om i gruppa	5	4	3	2	1
31	Det virker som veileder har god innsikt i prinsippene for problembasert læring	5	4	3	2	1
32	I det store og hele har jeg lært mye i løpet av dette emnet	5	4	3	2	1

Spm A. Tid du har brukt i gjennomsnitt til egne **individuelle studier PR UKE** i dette emnet.
Her regner du slik: Egne studier + tid i gruppa u/veileder. **Jeg har da brukt →**
(Oppmøte på forelesninger, seminarer og i gruppe **m/veileder** teller ikke med)

	timer/uke
--	-----------

Spm B. **MIN KARAKTER på Emne 101:**   1   2   3   4   5   6   7   8   9   10

Verdien **6** betyr "**God nok**"; 10 er høyeste karakter   ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

(**Kryss** bare i **én** rute)

Sjekk

- at du har besvart alle utsagn
- at du har fylt ut Bakgrunnsopplysninger

TAKK for innsatsen!